

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: Informační studia a knihovnictví

Studijní obor: Studia nových médií

Diplomová práce

Bc. Lutfia Drastilová

Využívání sociálních sítí na Blízkém východě se zaměřením na území Palestiny

Use of social networks in the Middle East focusing on the territory of Palestine

Praha 2013

Vedoucí práce: Mgr. Vít Šisler, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 25. července 2013

.....

podpis studenta

Identifikační záznam:

DRASTILOVÁ, Lutfia. Využívání sociálních sítí na Blízkém východě se zaměřením na území Palestiny = Use of social networks in the Middle East focusing on the territory of Palestine. Praha, 2013-07-25. 73 s, 2 s. příl. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí diplomové práce Vít Šisler.

Klíčová slova (česky):

Sociální síť, on-line sociální síť, sociální média, nová média, Blízký východ, Palestina, Izrael, Facebook, Twitter, YouTube, blog, vlog, občanská žurnalistika

Klíčová slova (anglicky):

Social networks, on-line social networks, social media, new media, Middle East, Palestine, Israel, Facebook, Twitter, YouTube, blog, vlog, citizen journalism

Abstrakt (česky)

Diplomová práce se zaměřuje na téma využívání on-line sociálních sítí na Blízkém východě, především pak na území Palestiny. Práce se skládá z několika teoretických celků. V první kapitole vymezují region Blízký východ. V další části práce popisují nová média a tedy i on-line sociální sítě a 3. část práce je zaměřená na využívání on-line sociálních sítí na Blízkém východě. Ve 4. kapitole pojednávám o on-line sociálních sítích na územích Palestiny a závěrečná kapitola hodnotí a shrnuje celou problematiku. [Autorský abstrakt]

Abstrakt (anglicky)

Thesis focuses on the topic of usage of on-line social networks in the Middle East focusing on the territory of Palestine. Work consists of several theoretical parts. The first chapter deals with the definition of the region Middle East. In the next chapter is described a new media including social media. Then followed chapter about usage of on-line social networks in the region of Middle East. Next chapter deals about on-line social networks in Palestine territories. The final chapter assesses the whole problematic. [Author's abstract].

OBSAH

PŘEDMLUVA	7
ÚVOD	9
1 CHARAKTERISTIKA OBLASTI BLÍZKÝ VÝCHOD A POPIS OBLASTI JAKO CELKU	11
1.1 GEOGRAFICKÁ SPECIFIKACE OBLASTI BLÍZKÉHO VÝCHODU	11
1.2 ETNICKÁ SKLADBA BLÍZKÉHO VÝCHODU.....	13
1.3 NÁBOŽENSKÁ SKLADBA BLÍZKÉHO VÝCHODU.....	15
1.4 DEMOGRAFICKÁ SPECIFIKACE OBLASTI.....	19
1.5 EKONOMICKÉ VYMEZENÍ	19
1.6 SHRUTÍ KAPITOLY.....	20
2 NOVÁ MÉDIA A JEJICH ROZDĚLENÍ	21
2.1 CO JSOU TO NOVÁ MÉDIA	21
2.2 SOCIÁLNÍ MÉDIA	25
2.2.1 <i>Vlastnosti sociálních médií</i>	26
2.2.2 <i>Typy sociálních médií</i>	27
2.2.3 <i>Sociální sítě a on-line sociální sítě</i>	29
2.3 SHRUTÍ KAPITOLY.....	30
3 SOCIÁLNÍ MÉDIA V PROSTŘEDÍ BLÍZKÉHO VÝCHODU	31
3.1 VYUŽÍVÁNÍ INTERNETU V ZEMÍCH BLÍZKÉHO VÝCHODU.....	32
3.2 BLOGOSFÉRA A JEJÍ VLIV NA SPOLEČNOST BLÍZKÉHO VÝCHODU	33
3.2.1 <i>Prostředí blogosféry zemí Blízkého východu</i>	35
3.2.2 <i>Role blogování ve společnosti v zemích Blízkého východu</i>	37
3.2.3 <i>Boj represivních vlád proti blogerům</i>	39
3.3 ON-LINE SOCIÁLNÍ SÍTĚ NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ.....	39
3.3.1 <i>Vliv on-line sociálních sítí na Blízkém východě</i>	41
3.3.2 <i>Facebook</i>	43
3.3.3 <i>Twitter</i>	44

3.3.4	<i>YouTube</i>	45
3.4	SHRnutí KAPITOLY.....	45
4	VYUŽÍVÁNÍ ON-LINE SOCIÁLNÍCH SÍTÍ V OBLASTI PALESTINY	46
4.1	VYMEZENÍ A CHARAKTERISTIKA OBLASTI PALESTINA.....	46
4.1.1	<i>Stručné dějiny oblasti</i>	46
4.1.2	<i>Demografické specifikace oblasti Palestina</i>	49
4.1.3	<i>Problémy spojené s územím Palestiny</i>	49
4.2	INTERNET NA ÚZEMÍ PALESTINY.....	53
4.3	SOCIÁLNÍ MÉDIA A PALESTINCI	55
4.3.1	<i>Role sociálních médií v izraelsko – palestinském konfliktu</i>	55
4.3.2	<i>On-line sociální sítě v každodenním životě Palestinců</i>	57
4.3.3	<i>Propalestinský aktivismus a slacktivismus</i>	60
4.4	SHRnutí KAPITOLY.....	61
	ZÁVĚR	62
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	64

Předmluva

Diplomovou práci s tématem *Využívání sociálních sítí na Blízkém východě se zaměřením na území Palestiny* jsem si vybrala proto, že se problematikou sociálních médií, kam spadají také on-line sociální sítě, dlouhodobě zabývám v profesním i v osobním životě. Výběr tématu byl iniciován i tím, že mě oblast Blízkého východu zajímá, neboť z Palestiny pochází část mé rodiny a tamní situaci znám také z vlastních zkušeností.

Cílem diplomové práce je **analyzovat a zhodnotit, zda a jakým způsobem sociální média, mezi něž patří také on-line sociální sítě, změnila způsob komunikace obyvatel Blízkého východu a zda má jejich rozšíření a užívání vliv na politické, ekonomické a sociální změny, které v oblasti probíhají**. Abych byla schopná vyvodit závěr a splnit tak navržený cíl, využívám metodu kritické analýzy relevantních primárních a sekundárních zdrojů. Přehled literatury, kterou jsem po pečlivé rešerši k tématu své diplomové práce uznala za vhodnou, a krátký abstrakt zdrojů uvádím na začátku kapitol týkajících se již konkrétní problematiky využívání sociálních médií v oblasti Blízkého východu (kapitola 3.2 *Blogosféra a její vliv na společnost Blízkého východu*, kapitola 3.3 *On-line sociální sítě na Blízkém východě*, kapitola 4 *Využívání on-line sociálních sítí v oblasti Palestiny*). Na základě poznatků v přehledu zmíněné literatury pak byly vypracovány stěžejní kapitoly mé práce a zhodnoceny otázky navržené v cíli.

V předmluvě bych ještě ráda zmínila, že název i původní zadání práce operuje s pojmem sociální sítě. Ve své práci jsem se rozhodla rozšířit probíranou problematiku i o sociální média, protože jde o zastřešující pojem větší skupiny nových médií, kam patří také on-line sociální sítě. V kapitole číslo 2 s názvem *Nová média a jejich rozdělení* v podkapitole číslo 2.2 *Sociální média* detailně vysvětlují význam pojmu nová média a on-line sociální sítě.

Diplomová práce je obsahově uspořádána do 4 hlavních kapitol. První kapitola (*1 Charakteristika oblasti Blízký východ a popis oblasti jako celku*) je úvodem a základním popisem oblasti Blízký východ. V následující kapitole (*2 Nová média a jejich rozdělení*) se zabývám problematikou nových médií, kam spadají také sociální média. Ve třetí kapitole (*3 Sociální média v prostředí Blízkého východu*) uvádím čtenáře do problematiky sociálních médií na Blízkém východě a v poslední části své diplomové práce (*4 Využívání on-line sociálních sítí v oblasti Palestiny*) se zabývám využíváním on-line sociálních sítí v oblasti Palestiny.

Všechny použité zdroje jsou uvedeny v části s názvem *Seznam použité literatury a zdrojů* a záznamy vychází z norem ISO 690 a ISO 690-2. Seznam použitých zdrojů je seřazen abecedně. V textové části práce je citováno podle prvního údaje záznamu a data vydání, tzv. „Harvardským systémem“.

Na závěr předmluvy bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce Mgr. Vítu Šislerovi, Ph.D. za cenné rady a čas, který mi věnoval v rámci svých konzultačních hodin i mimo ně. Také chci vyjádřit svůj vděk Mgr. Jakubu Fialovi za pomoc při formální úpravě mé práce a cenné rady. Můj nemalý dík patří též mé rodině za trpělivost, pomoc a pochopení v době psaní mé diplomové práce.

Úvod

Trend využívání sociálních médií v posledních letech mění způsob, jakým lidé komunikují a sociální média se stávají nedílnou součástí našich životů¹. Stále více mezilidské komunikace se nyní odehrává v prostředí sociálních médií, jako jsou například blogy a on-line sociální sítě - Facebook, Twitter, YouTube a další. V prostředí sociálních médií spolu komunikují nejen fyzické osoby, ale také další subjekty, které z této komunikace chtějí těžit a ovlivnit tak „posluchače“. Těmito subjekty mohou být společnosti, školy, neziskové organizace, ale také státní orgány, politici či nevládní aktivistické organizace.

Sociální média tak přináší mnoho příležitostí pro nejrůznější oblasti lidské činnosti a v obchodní, politické, sociální i kulturní sféře nyní nabývají na významu, a to v zemích po celém světě.

„V oblast Blízkého východu, která je pod neustálým tlakem, konflikty a občanskými nepokoji sociální média sehrávají důležitou roli v prolomení cenzury a poskytování prostoru pro hlas občanů.“ [AOURAGH, 2008] Jednoduchost, dosažitelnost a určitá globálnost nástrojů, jako jsou blogy či on-line sociální sítě, nyní umožňují a poskytují prostor pro sociální a politický aktivismus. Sociální média jsou tak vyvyšována mnoha teoretiky a zároveň jsou považována za katalyzátor politických i sociálních změn v zemích jako je Egypt, Tunisko, Sýrie, Libye či Palestina. [AOURAGH, 2008]

Ve své diplomové práci se zabývám především otázkou, jak ovlivňuje využívání sociálních médií, a především pak on-line sociálních sítí, komunikaci v oblasti Blízkého východu a zda mají tyto nástroje vliv na transformaci tamních sociálních a politických poměrů. Ve své práci se pak zaměřuji na oblast Palestiny, která je díky historickým událostem po politické i sociální stránce unikátní a využívání sociálních médií má pro Palestince velký význam.

Cílem diplomové práce je tedy pojednat o problematice sociálních médií, kam spadají také on-line sociální sítě, v oblasti Blízkého východu, následně se zaměřením na území Palestiny (viz kapitola výše: **analyzovat a zhodnotit, zda a jakým způsobem sociální média, mezi něž patří také on-line sociální sítě, změnila způsob komunikace obyvatel**

¹ Tuto tezi dokazuje způsob vyhledávání klíčových slov “Facebook”, “Twitter” a “YouTube” ve vyhledávači Google: Google Trends. *Google* [online]. [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.google.com/trends/explore#q=facebook,%20twitter,%20youtube>

Blízkého východu a zda má jejich rozšíření a užívání vliv na politické, ekonomické a sociální změny, které v oblasti probíhají). Pro potvrzení či vyvrácení hypotézy, že sociální média jsou významným katalyzátorem politických a sociálních změn použiji metodu kritické analýzy dostupných primárních a sekundárních zdrojů (viz výše v předchozí kapitole *Předmluva*), které vyšli v posledních letech k problematice nových médií v oblasti Blízkého východu. Zdroje, ze kterých vycházím ve své diplomové práci jsou především odborné články.

Před tím, než se dostanu k výše zmíněné problematice a stěžejním otázkám diplomové práce, považuji za důležité charakterizovat oblast Blízkého východu jako celku (po geografické, kulturní, ekonomické, demografické stránce) a následně také definovat nová média (kam spadají také sociální média a jejich jednotlivé kategorie, včetně on-line sociálních sítí) na obecné rovině. Tyto kapitoly jsou důležitou součástí práce, protože uvádějí čtenáře do celkové problematiky a vysvětlují pojmy, které jsou v hlavní části práce probírány.

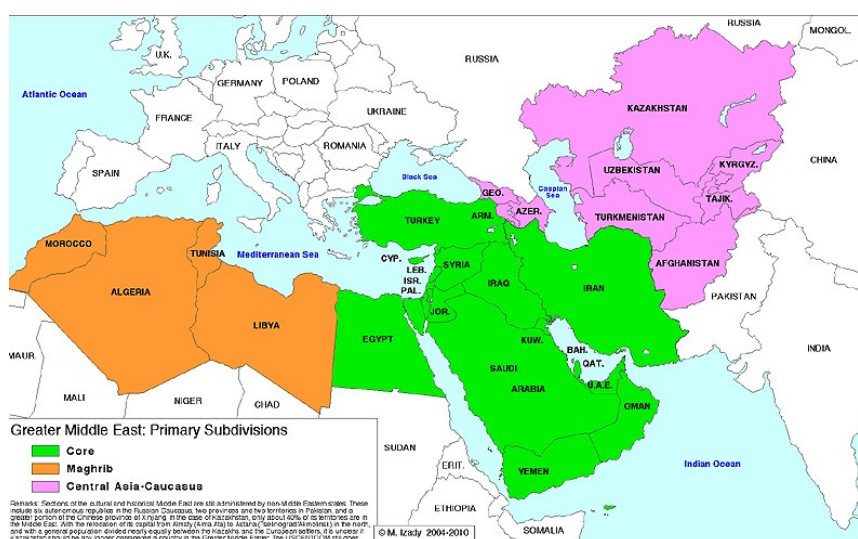
1 Charakteristika oblasti Blízký východ a popis oblasti jako celku

Blízký východ je pojem, s nímž si většinu lidí nejdříve vybaví neustálé nepokoje a války. Také po zadání klíčového slova „Blízký východ“ do vyhledávače Google² se zobrazí nepřehledné množství článků o krizi na Blízkém východě, atentátech, bombových útocích a válce. Jaký však Blízký východ opravdu je, jak žijí tamní obyvatelé a využívají ke komunikaci stejné nástroje jako my?

Než se však dostanu k této problematice, ráda bych představila oblast Blízkého východu jako celku, a to z několika základních hledisek, které jsou pro porozumění následných témat zásadní. Vymezení této oblasti totiž není jednoznačné a různé instituce na ni pohlížejí odlišným pohledem.

1.1 Geografická specifikace oblasti Blízkého východu

Geografické určení oblasti Blízkého východu není úplně jednoznačné. Nejčastěji jsou pojmem Blízký východ označovány země jihozápadní Asie a severovýchodní Afriky. V rámci literatury se můžeme také setkat s označením "Širší Blízký východ", který zahrnuje výše zmíněné oblasti a sousedící země jako jsou Afghánistán a Pákistán. Někdy se k nim dokonce přidružují i státy Zakavkazska jako například Ázerbajdžán a Gruzie.

Mapa 1³ Širší Blízký východ

² Vyhledávání klíčového slova "Blízký východ" na Google [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <https://www.google.com>

³ The Greater Middle East: Primary Subdivisions. Jewish Virtual Library [online]. 2013 [cit. 2013-01-13]. Dostupné z: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/greaterMEMap.html>

Obecně však označení Blízký východ zahrnuje země Arabského poloostrova a okolních států na rozhraní jihozápadní Asie a severní Afriky. Do této oblasti spadá Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libye, Egypt, Území palestinská území, Izrael, Sýrie, Libanon, Bahrajn, Irák, Írán, Jemen, Jordánsko, Katar, Kuvajt, Omán, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty a Turecko.

V následujících odstavcích chci poukázat na to, že specifikace území Blízkého východu není jednoznačná a záleží na pojetí každé jednotlivé organizace.

- **The Central Intelligence Agency** (dále také jako CIA) označuje pojmem Blízký východ (Middle East) země arabského poloostrova a dále pak Turecko, Gruzii, Ázerbajdžán, Arménii a Irán. Arabské země severní Afriky pak dle CIA spadají do regionu Afrika. [CIA, 2012]
- **Evropská unie** (dále také jako EU) řadí region Blízký východ do skupiny *Mediterranean, Middle-East & the Gulf*. Mezi tyto země patří Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Maroko, palestinská území, Sýrie, Tunisko, Turecko, Bahrajn, Kuvajt, Omán, Katar, Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty [European Union External Action, 2012]
- **Mezinárodní měnový fond** (dále také jako MMF) užívá označení Střední východ (z anglického Middle East) a ve svých statistikách k této oblasti často přidružuje také země Střední Asie a severní Afriky. Pro tento region pak Mezinárodní měnový fond používá zkratku MENAP (Middle East, North Africa, Afghanistan and Pakistan). Kvůli značné ekonomické rozmanitosti oblasti, kterou způsobuje ropný průmysl, je celý tento region podle metodiky MMF dále dělen na skupinu zemí exportujících ropu (mezi něž patří Alžírsko, Bahrajn, Írán, Irák, Kuvajt, Libye, Omán, Katar, Saúdská Arábie, Súdán, Spojené arabské emiráty a Jemen) a země importující ropu (mezi něž patří Afghánistán, Džibutsko, Egypt, Jordánsko, Libanon, Mauritanie, Maroko, Pákistán, Sýrie a Tunis). MMF do tohoto regionu nezačleňuje Izrael, který by měl být, vzhledem ke své geografické poloze, k ostatním státům Blízkého východu zařazen. Důvodem je to, že ekonomika Izraele je nejen svým charakterem, ale i svým historickým vývoje odlišná od ostatních zemí Blízkého východu a znaky, které jsou pro většinu arabských zemí této oblasti typické, jako je například vysoký populační růst, migrace pracovní síly, vysoká nezaměstnanost a vysoká inflace, se v hospodářství Izraele nevyskytují. [International Monetary Fund, 2012]

- **Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj** (dále také jako OECD) označuje země Blízkého východu do celku MENA (Middle East and North Africa). Tento pojem zahrnuje rozsáhlou oblast sahající od Maroka až po Írán. Termín je v podstatě synonymem označení „Širší Blízký východ“ (tedy zahrnuje i Afganistán a Pákistán). [OECD, 2012]
- **Světová banka** (dále také jako SB) člení světovou ekonomiku do 6 různých oblastí. Jednou z těchto oblastí je region Střední východ (z anglického Middle East) a severní Afrika. Stejně jako MMF tedy pracuje pouze s pojmem Střední východ, nikoli Blízký východ. Tento region vymezuje SB jako oblast zahrnující země celého Arabského poloostrova, země na pobřeží Perského zálivu a na rozdíl od MMF je v jejich statistikách pro tuto oblast zahrnut i Izrael. Světová banka dokonce zjišťuje a uvádí zvlášť i údaje pro Západní břeh a Pásmo Gazy. Lze tedy zjednodušeně říci, že v materiálech SB se pod pojmem Střední východ rozumí Arabský poloostrov, oblast Perského zálivu a východní pobřeží Středozemního moře. [The World Bank, 2012]

Je zřejmé, že různé instituce na region Blízkého východu pohlížejí rozdílně a oblast je vnímána jako:

- Země Arabského poloostrova a okolní státy na rozhraní jihozápadní Asie a severovýchodní Afriky.
- Širší Blízký východ, tedy státy náležící k arabskému světu a dále pak také Írán, Afghánistán a Pákistán. Pod toto označení jsou někdy zahrnovány dokonce i některé středoasijské země a kavkazské země (Ázerbájdžán, Arménie a Gruzie).

Pro účely této práce budu na oblast Blízkého východu pohlížet jako na země *Arabského poloostrova a okolní státy na rozhraní jihozápadní Asie a severovýchodní Afriky*. Jde tedy především o arabsky mluvící státy, kam spadá také Palestina. Výjimkou je Izrael, kde sice není hlavním jazykem arabština, nicméně tento stát je silně spjatý s Palestinou a tedy i Izrael bude jedním z bodů zájmu mé práce.

1.2 Etnická skladba Blízkého východu

"Většinu obyvatelstva Blízkého východu tvoří arabské etnikum. Arabové spolu s arabizovanými Berbery tvoří naprostou většinu obyvatelstva severoafrických států, pouze

v Súdánu je jejich zastoupení nižší, velkou část obyvatelstva tohoto státu tvoří příslušníci nilotských etnik." [Blízký východ, 2012]

Region Blízkého východu je však obecně převážně vnímán jako území arabských zemí se specifickým společným historickým vývojem. Termín v arabštině „Al Arab“ má svůj původ v pojmenování skupin kočovníků žijících v arabské poušti. [KURUC, 2009]

Arabský národ však netvoří jednotný celistvý státní celek, ale je politicky rozdělený do 22 samostatných státních útvarů. Jejich příslušnost k arabskému národu je dána silným sjednocujícím vlivem důležitých faktorů jako je například užíváním společného spisovného arabského jazyka, přijímáním společné arabské literatury a kultury, společným civilizačním vývojem včetně duchovního dědictví islámu a také společnou historií. Další atributy, které jednotlivé země odlišují (jako jsou například rozdílné dialekty hovorové arabštiny, oddělená státní suverenita či odlišná novodobá historie) umožnily vytvoření jednotlivých národních entit (například Egypťané, Syřané, Maročané atd.). [KURUC, 2009]

Arabské regiony, na kterých žijí již četné generace arabských obyvatel, lze definovat do jednotlivých území. Obecně se setkáme se dvěma územními celky, kde žijí převážně Arabové:

1. **Území arabského poloostrova a jeho severní okraj** (tzv. úrodný půlměsíc), který je nazýván **Mašrik** (z arabského jazyka východ), kde vyjma Izraele a kurdských oblastí v severním Iráku tvoří Arabové převážnou většinu populace v jednotlivých státech. [KURUC, 2009]
2. **Území severní Afriky, severně a východně od pouště Sahara**, je nazýváno **Maghreb** (z arabského jazyka západ), ze kterého je možno vyčlenit pouze malá území, kde přežívají berberské skupinky neuvádějící arabský jazyk. [KURUC, 2009]

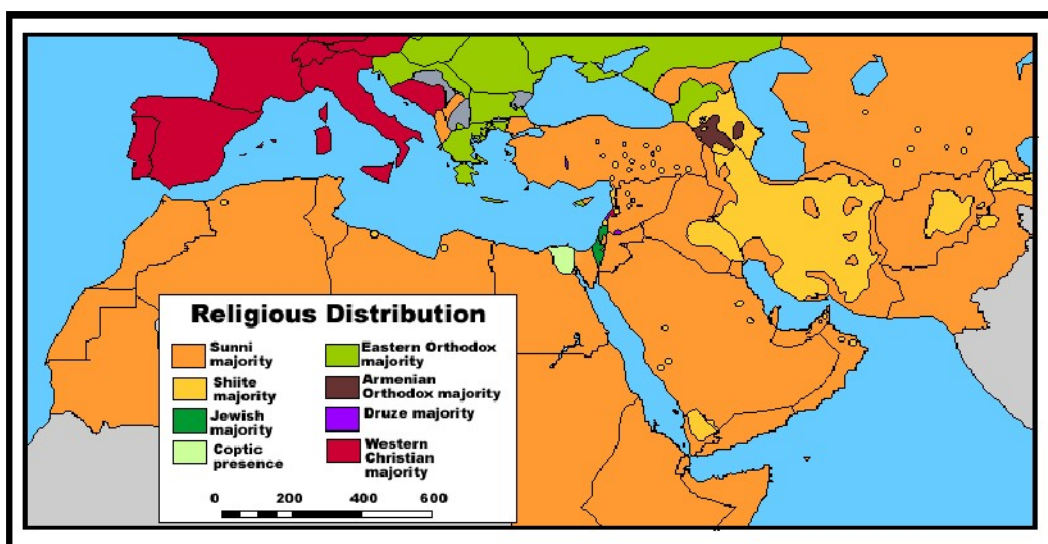
"Ze sledovaných západoasijských zemí Blízkého východu pouze v Turecku, Izraeli a v Íránu netvoří základ populace Arabové. Kromě Arabů a již zmíněných Berberů jsou tedy nejvýznamnějšími etnickými skupinami na Blízkém východě Židé, Turci, Kurdové a Peršané, tedy obyvatelé dnešního Iránu. Nejvíce Židů žije v Izraeli, Turků pak v Turecku. Právě v Turecku tvoří významnou menšinu (asi 20 %) Kurdové, kteří dále žijí (ze sledovaných zemí) převážně na území Iráku (zde tvoří asi 15 % obyvatelstva) a v Sýrii. Vedle dalších národností (Arméni, Turkmeni, Gruzíni, Čerkesové atd.) jsou hlavně díky pracovní imigraci do států

Perského zálivu těžících ropu významnými minoritami Peršané a přistěhovalci z Indického poloostrova (Indové, Pákistánci, Bangladéšané)." [Blízký východ, 2012]

1.3 Náboženská skladba Blízkého východu

"Region Blízký východ je z historického hlediska považován za kolébkou naší civilizace. V tomto geografickém prostoru vznikla a rozvíjela se tři z hlavních světových náboženství." [Blízký východ, 2012]

"V současné době má na Blízkém východě největší vliv nejmladší z těchto náboženství, tedy islám. Pro charakter života v této oblasti je ale neodmyslitelná také přítomnost judaismu a křesťanství. Islám je však propojujícím prvkem celé této oblasti a můžeme ho najít od nejzápadnějšího cípu v severní Africe až po evropskou část Turecka. Na etnickou příslušnost je z velké části vázána příslušnost náboženská. Většina arabského obyvatelstva jsou vyznavači sunnitské větve islámu. Pouze v Bahrajnu a Iráku převládá šiitský islám. V Libanonu je zhruba stejný podíl vyznavačů sunnitského islámu, šiitského islámu a křesťanství. Většina obyvatel Izraele je židovského vyznání. Náboženské minority na Blízkém východě tvoří některé islámské "seky" (marabutismus, drúzové, wahhábovci, ibádovci, alávité aj.), dále křesťanské církve (katolíci, protestanti, koptové, řecké pravoslavi, maronité, arménská církev aj.), ale také např. hinduismus (u přistěhovalců z Indického poloostrova) či animismus u Nilotů v Súdánu." [Blízký východ, 2012]

Mapa 2⁴: Náboženská distribuce oblasti Blízký východ

4 Zdroj mapy: Ethic and religious diversity. *University of Notre Dame* [online]. 2012 [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: <http://ocw.nd.edu/arabic-and-middle-east-studies/islamic-societies-of-the-middle-east-and-north-africa-religion-history-and-culture/lectures/lecture-6>

V následujících odstavcích detailněji představím největší a nejvýznamnější náboženství této oblasti, která významně ovlivňují každodenní život a fungování obyvatel Blízkého východu a také zmíním jednotlivé formy náboženského fundamentalismu, které se v oblasti Blízkého východu rozvinuly:

- **Islám**

Islám je monoteistické náboženství s druhým největším zastoupením ve světě a čítá asi 1,3 miliardy věřících [The Pew Forum of Religion and Public Life, 2012] žijících převážně v Asii a Africe. Toto náboženství se řídí dle učení proroka Muhammada, který sepsal do svaté knihy Koránu zjevené slovo Alláhovo. Jako návod ke správnému žití slouží Sunna (cesta, tradice), která popisuje život samotného Muhammada. Dalším pojmem je tzv. právo Šarija neboli soubor povinností, zákonitostí a případných trestů, vycházející z tradic islámu. Stoupenci islámu se dělí na dvě frakce - početnější sunnity a ší'itskou menšinu. Rozdíly mezi skupinami jsou v přístupu k výkladu Koránu a v uznávání některých proroků. Stoupenci ší'itského islámu jsou pak na rozdíl od sunnitů ortodoxnější. [Islam, 2013]

- **Sunnité**

Sunna je arabský výraz pro zvyk a sunnité jsou ti, kteří se řídí kódem chování, jak jej zavedl Muhammad, Alláhův poslední prorok a zakladatel islámu, jako doplněk k učení Koránu. V sunnitském islámu neexistuje žádná ústřední autorita a toto učení vychází z komplexního systému právní teorie. Tento systém je založen především na poslušnosti učení Koránu a hadísů, což jsou výroky předávané z generace na generaci Prorokovými stoupenci a interpretované právníky, kteří je kodifikují v šári'i. [Islam, 2013]

Sunna je označována za tzv. živý *Korán* a hraje velkou roli pro islámské právo a etiku. Je částečně uznávána i druhou hlavní islámskou větví – ší'ity. Ti však mají vlastní sbírky hadísů. [Islam, 2013]

- **Ší'ité**

Ší'itský islám dostal název podle arabského ší'at Alí, což znamená strana Alího. Alí byl bratranec proroka Muhammada a manžel jeho dcery Fátimy. Stoupenci Alího a jeho potomci o sobě tvrdili, že jsou následovníky samotného Proroka a jsou tedy oprávněnými vůdci muslimské komunity. Ší'itští muslimové věří v Alláha a Korán, ale tato větev vytvořila svou teologii v protikladu většinovému sunnitskému názoru, že ortodoxní učení vytváří konsensus autorizovaných zákonodárců. Naopak jsou přesvědčeni, že jediným zdrojem náboženského učení je neomylný imám (vůdce či průvodce), objevující se v každé následné

generaci po samotném Alím. Většina ší'itů však věří, že linie imámů skončila, když v roce 878 záhadně zmizel dvanáctý imám Muhammad al – Munta – zar. Dnešní ší'itští vůdci jsou nazýváni ájatolláhové a jsou považováni za pečovatele víry očekávající návrat dvanáctého imáma. [Islam, 2013]

V rámci islámského světa tvoří ší'ité menšinu islámu. Majoritní skupiny ší'itů se nacházejí v Íránu, Ázerbajdžánu, Bahrajnu a Iráku. *"Menší komunity žijí v Libanonu, Sýrii, Indii, Pákistánu, Afghánistánu, Turecku, Albánii, Jemenu a Saúdské Arábii (převážně Východní provincie; 10–15 % z celkové populace). Další poměrně početné ší'itské komunity žijí v menších státech okolo Perského zálivu, jsou to především Katar, Kuvajt (ší'ité tvoří 30 % z celkového počtu 85 % muslimů) a Spojené arabské emiráty. Existují i menšinové komunity po celém světě."* [The Pew Forum of Religion and Public Life, 2012] Počet stoupenců ší'itského islámu je odhadován na 10–15 % z celkové muslimské populace, což čítá okolo 130 – 190 milionů muslimů. [The Pew Forum of Religion and Public Life, 2012]

Rozvoj islámského fundamentalismu začal v Egyptě od roku 1928. Džihád ve formě svaté války byl směřován hlavně proti koloniálním mocnostem z Británie. V 70. letech 20. století se fundamentalismus nejvíce projevil během revoluce v Íránu, kde Immám Ájatolláh Chomejní v roce 1979 ustanovil první moderní Islámský stát. Primárním cílem tohoto fundamentálního státu mělo být očistění Arabského poloostrova od vlivů západu či komunismu. V 90. letech se pak symbolem muslimského fundamentalismu stalo hnutí Taliban, pocházející převážně z Pákistánu a Afghánistánu. [Islam, 2013]

V průběhu let se ší'a rozdělila do mnoha větví, největší co do počtu stoupenců je isná ašaríja. Méně početnými ší'itskými skupinami jsou zejména ismá'ílíja (z níž vznikli např. asasíni nebo alawité) a zajdíja. [Islam, 2013]

- **Křesťanství**

Křesťanství je nejrozšířenější světové náboženství a čítá tak přibližně 3 miliardy křesťanů. Nejvyšší entitou křesťanství je Bůh, jehož slovo je zapsáno v Bibli. Na rozdíl od judaismu, se kterým má společné základy a tzv. Starý zákon, uznává křesťanství jako mesiáše Ježíše Krista, jehož život a učení je popsáno v Novém zákoně. V křesťanství se vlivem několika náboženských rozporů a odlišných pohledů vyvinulo několik proudů. Nejrozšířenější jsou katolíci, uznávající Římského papeže, jako přímého zprostředkovatele Boha na zemi. Papežův statut pak neuznávají pravoslavné církve, působící převážně v Řecku

a Východní Evropě. Později v reformačních dobách 16. století se v Evropě utvořily protestantské skupiny, které rovněž neuznávají papeže a věří v přímý osobní kontakt s Bohem. [Christianity, 2013]

Křesťanský fundamentalismus se nejvíce rozšířil ve Spojených státech amerických formou katolicky či protestantsky zaměřených skupin (Nová křesťanská pravice), v Evropě jsou známky fundamentalismu patrné, jako náboženské nepokoje mezi Anglikánskou a Katolickou církví na severu Irsku. [Christianity, 2013]

Na Blízkém východě žije méně než 1% celkové světové populace křesťanů a asi jen 4% tamních obyvatel jsou křesťané. Přibližně polovina všech křesťanů v tomto regionu žije v Egyptě nebo v Súdánu. Další početné skupiny křesťanů se nacházejí v Libanonu, Bahrajnu, Kuvajtu, Kataru a Spojených arabských emirátech. [The Pew Forum of Religion and Public Life, 2012]

- **Judaismus**

Judaismus je náboženství židovského národa, tedy Izraele. Jde o nejstarší monoteistické náboženství (tzn. takové, které uznává pouze jediného Boha) a teologie judaismu sloužila jako základ dalších monoteistických náboženství včetně dvou nejrozšířenějších - křesťanství a islámu. *"V souvislosti s judaismem a židovstvím je třeba rozlišit mezi judaismem jako náboženstvím a židovstvím jako kulturně-nábožensko-nacionálním souborem, zahrnujícím historii, jazyk (hebrejšтина), zemi (státní útvar Izrael), liturgii, filozofii, umění, soubor etických zásad, náboženských praktik a podobně."* [Judaismus, 2013]

V Izraeli žije jedna šestina (3 miliony) celkového počtu Židů. Nejpočetnější židovská komunita je ve Spojených státech s 6 miliony Židů. V Evropě žije něco přes 4 milióny Židů. [The Pew Forum of Religion and Public Life, 2012]

Sionistický fundamentalismus se nejvíce rozvinul po vzniku samostatného Izraele po roce 1949. Jeho snahou je obnovit „Velký Izrael“ a to převážně protiarabskými a expanzionistickými tendencemi. Ať už formou neuznávání samostatného Palestinského státu nebo třeba snahou expandovat na Egyptská území po tzv. šestidenní válce z roku 1967. [Judaism, 2012]

1.4 Demografická specifikace oblasti

Míra populačního růstu na Blízkém východě patří mezi nejvyšší na světě. Vysoký populační růst však přináší sociální i ekonomické problémy v celé oblasti. [Blízký východ, 2012]

Populace Blízkého východu čítala v roce 1990 132 milionů, v roce 2010 potom 212 milionů obyvatel. To je tedy nárůst v počtu obyvatel o 61% za pouhých 20 let. Se stejným konstantním růstem by teoreticky oblast Blízkého východ čítala v roce 2030 více než 340 milionů obyvatel. [Blízký východ, 2012]

1.5 Ekonomické vymezení

Společným ekonomickým jmenovatelem celého regionu Blízký východ je ropa a těžba zemního plynu. Na území Blízkého východu se nachází 60 % celosvětových zásob ropy a 40 % celosvětových zásob zemního plynu. [ŠŤOVÍČKOVÁ, 2010]

"Pro bližší pohled dělíme region na dvě části, a to na státy bohaté a chudé na nerostné bohatství. Těmi na nerostné bohatství bohatými zeměmi jsou Alžírsko, Bahrajn, Írán, Irák, Jordánsko, Kuvajt, Libanon, Libye, Omán, Katar, Saudská Arábie, Spojené arabské emiráty a Sýrie. Mezi státy, které jsou méně bohaté na nerostné suroviny jsou Egypt, Izrael, Jemen a Tunisko." [ŠŤOVÍČKOVÁ, 2010]

U států disponujících nerostným bohatstvím je tím, co ovlivňuje jejich ekonomickou situaci ropa. Například u Íránu tvoří zisky z prodeje surové ropy téměř 90 % všech příjmů státního rozpočtu. Druhým na ropě závislým státem je Bahrajn s cca 75 % všech příjmů státního rozpočtu. U Saudské Arábie pak tvoří příjmy z prodeje ropy cca 50 % všech příjmů státního rozpočtu. [ŠŤOVÍČKOVÁ, 2010]

Příjmy z těžby a exportu surovin představují podstatnou část vládních příjmů u zemí vyvážejících ropu a zemní plyn. Z tohoto důvodu jsou některé státy Blízkého východu označovány jako rentiérské země. Charakteristickým znakem rentiérského státu je externí ekonomická renta, která zajišťuje danému státu dostatečně velký příjem. Tento stát tedy nemusí získávat dodatečné příjmy z domácí ekonomiky. To se projevuje především na žádném nebo minimálním zdanění obyvatelstva. Dalším typickým znakem, který platí pro všechny ropné státy Blízkého východu, jsou vysoké sociální výdaje v podobě různých sociálních dávek nebo umělé tvorby pracovních míst ve veřejném sektoru. [ŠŤOVÍČKOVÁ, 2010]

O něco hůře je na tom ekonomika států Blízkého východu, které jsou na nerostné suroviny chudé (jako je Egypt, Jemen a Tunisko). Kromě cestovního ruchu těmto zemím nezbyvá než se spoléhat na domácí poptávku. Avšak turistický ruch hraje v těchto zemích tak významnou roli, že při snížení počtu turistů by tisíce Egyptanů a Tunisánů přišlo o živobytí. [ŠŤOVÍČKOVÁ, 2010].

1.6 Shrnutí kapitoly

Je patrné, že Blízký východ je velká a rozmanitá oblast, která je pestrá z hlediska náboženského, kulturního, ekonomického i demografického. Jedním z propojujících prvků Blízkého východu je islám, ke kterému se hlásí nejvíce obyvatel této oblasti a dále pak arabský jazyk, kterým hovoří nejvíce obyvatel Blízkého východa.

U dalších kapitol, zaměřujících se na využívání nových médií v této oblasti, bych se chtěla soustředit hlavně na arabsky mluvící země Blízkého východu, kam spadají i území Palestiny, které jsou hlavním bodem zájmu mé diplomové práce.

2 Nová média a jejich rozdělení

Média hrají v životech lidí po celém světě významnou roli a je téměř nemožné nebýt ve styku s nimi. Média jsou vlastně nositelé a zprostředkovatelé informací. S vývojem výpočetní techniky a s příchodem internetu vznikají tzv. nová média.

Nová média jsou fenoménem poslední doby, který do jisté míry změnil formu lidské komunikace a to z toho důvodu, že *"hybatelem nových médií může být kdokoliv z nás"* [FRIDRICH, 2011]. Co však vlastně jsou nová média a v čem se liší od těch tradičních? Jaký vliv mají nová média na společnost? Na tyto otázky bych ráda odpověděla stručným průhledem do světa nových médií a následně bych se chtěla věnovat problematice rozšíření sociálních médií v oblasti Blízkého východu.

2.1 Co jsou to nová média

Pojem nová média není snadno uchopitelný, protože každé médium bylo zpočátku pro společnost "nové". Co však staré médium činí již starým a nové novým? V roce 1452 mohla být za nové médium považována první tištěná kniha, v roce 1824 pak fotografie a v roce 1924 první televize. Ve významu, v jakém pojem nová média chápeme dnes se začal užívat až v šedesátých letech minulého století kanadským průkopníkem nových médií Marshalllem McLuhanem.

Dle Marshalla McLuhana mají všechna média na každého jedince i celou společnost významný vliv. McLuhan přišel s významnou tezí, že *„medium je poselství“* [MCLUHAN, FIORE, 2001]. Touto známou formulací měl na mysli, že médium bez ohledu na nabízený obsah samo svým charakterem vypovídá o společnosti, v níž žijeme a o lidech, kteří si daná média osvojili a používají je.

McLuhan také říká, že média a veškeré technologie jsou extenzí našeho těla a nová média a technologie nás posilují a rozšiřují. [MCLUHAN, FIORE, 2001]

Další významnou tezí nových médií Marshalla McLuhana je teorie Globální vesnice, o které je pojednáváno v jeho díle *The global village: transformations in world life and media in the 21st century*. Dle McLuhana jsou elektrická média extenzí naší centrální nervové soustavy a umožňují nám navnímat celý svět. Ačkoliv Marshall McLuhan vydal svou knihu, kde představuje pojem Globální vesnice, v době, kdy ještě internet neexistoval, nastínil v ní teorie, které dnešní internet splňuje. Jednou z nejzásadnějších myšlenek McLuhana v tomto

díle je, že díky moderním možnostem komunikace padnou geografické, politické, národní a další bariéry a lidé na celém světě si budou moci svobodně vyměňovat své názory a sdílet všechny dostupné informace. [MCLUHAN, POWERS, 1989]

Marshall McLuhan dále dělí média na takzvaná horká a chladná. Tyto pojmy zavedl v roce 1964 ve své knize *Understanding Media* (v českém překladu *Jak rozumět médiím*). Vysvětlit, co pojmy horká a chladná média přesně znamenají, není snadné. Sám McLuhan je popisuje takto: „*Existuje základní princip odlišující horká média jako rozhlas nebo film od chladných jako telefon nebo televize. Horké médium je extenzí jediného smyslu pomocí „vysoké definice“. Vysoká definice je stav naplněnosti daty. Fotografie je vizuálně „vysokodefiniční“. Karikatura je „nízkodefiniční“, prostě proto, že je v ní velmi málo vizuálních informací. Telefon je chladné médium, nízkodefiniční, protože ucho dostává jen skrovné množství informací. A řeč je chladné médium, protože posluchač toho dostává tak málo a tolik toho musí doplnit. Na druhé straně horká média nemusí být posluchači v takové míře zaplňována či doplňována. Pro horká média je tedy charakteristická nízká participace, zatímco chladná média vedou posluchače k vysoké míře participace a doplnění. Je proto přirozené, že účinky, které má na uživatele horké médium, jako je rozhlas, se značně liší od účinků chladných médií, jako je telefon.*“ [MCLUHAN, 2011, str. 33]

Hlavní rozdíl mezi horkými a chladnými médii je tedy v míře spolupráce uživatele média a v tom, zda uživatel může doplňovat data ze své strany. Znamená to tedy, že horká média se vyznačují vysokou naplněností daty a od příjemce nevyžadují intenzivní účast, ten se tak stává pasivním. McLuhan také říká, že horká média působí více na emoce člověka. Jako příklad horkých médií je uváděna například fotografie, film nebo rozhlas. Chladná média pak vyžadují aktivní spoluúčast uživatele a tím mnohem vyšší zapojení jeho smyslů a doplňování chybějících informací z jeho strany. Patří mezi ně telefon, televize, noviny, komiks a také řeč či sociální média. [GREPLOVÁ, 2008]

V současné době je termín nová média tedy užíván v souvislosti převážně s médii, která „*jsou založená na digitální platformě, využívají výpočetní techniku, jsou interaktivní a podporují komunikaci nebo přinejmenším zpětnou vazbu.*“ [MANOVICH, 2001]

Teoretik Lev Manovich ve své práci *The Language of New Media* z roku 2001 určil pět základních principů, které definují nová média:

Numerická reprezentace (z anglického Numerical representation):

Princip numerické reprezentace značí, že všechny objekty nových médií jsou složeny z digitálního kódu. Text, obrázek, zvuk nebo video - to vše je reprezentováno numerickým kódem (např. obrazovými pixely či řadou jedniček a nul). [MANOVICH, 2001]

Modularita (z anglického Modularity):

Tento princip spočívá v tom, že jednotlivé prvky nových médií je možné zkombinovat do objektů větších. [MANOVICH, 2001] *"Objekty se skládají z dalších objektů a tvoří hierarchii (např. text - slova - písmena; obrázek - tvary - pixely). Navíc jednotlivé prvky média je možné snadno měnit (např. dílčí klipy v rámci většího video projektu či tagy a elementy v rámci webové stránky)." [Pět principů nových médií, 2012]*

Automatizace (z anglického Automation):

Tento princip je možné rozdělit na dvě části: „low-level“ a „high-level“. Automatizace typu „low-level“ označuje základní operace a jednodušší algoritmy. Naproti tomu automatizace typu "high-level" již je sofistikovaná technologie, jakou je například umělá inteligence. Příkladem "high-level" automatizace mohou být počítačové hry nebo chatovací roboti. [MANOVICH, 2001]

Variabilita (z anglického Variability):

"Tento princip značí, že objekt nových médií není jen statický a fixovaný v určité podobě. Naopak se neustále vyvíjí, mění a může existovat ve velkém množství verzí. V textu si můžeme formátovat znaky, snadno lze přizpůsobit rozvržení a vzhled webových stránek nebo je možné měnit barvy na fotografiích." [Pět principů nových médií, 2012]

Transkódování (z anglického Transcoding):

Transkódování znamená přeložení do jiného formátu. Transkódování je tedy v podstatě digitalizace kultury. Nová média obsahují dvě vrstvy či sféry, kulturní a počítačovou, které se navzájem ovlivňují a působí na sebe. Příkladem je například e-mail, který je primární formou komunikace dnešní digitální společnosti, stejně jako to byla dříve klasická pošta. [MANOVICH, 2001]

Odborník na nová média a přispěvatel *Literárních novin* Palo Fabuš ve svém článku „*Co jsou to nová média?*“ z roku 2009 říká: „*Věčně vracející se otázka: Co jsou to nová média? Odpovědí na ni je spousta, společné mají jenom těžiště: digitální technologii. Definice se pak liší mírou „zaostření“, příklonem k formě či obsahu v závislosti na kontextu.*“ Fabuš dále ve svém článku říká: „*Nová média zakládají kulturní paradigma nových médií. Tato definice do sebe zahrnuje jak antropocentrické, tak transhumanistické hledisko. V neposlední řadě obklopuje i spleť více či méně překrývajících se pojmů, jako jsou digitální média, interaktivní média, počítačová média nebo také počítače, informační technologie a komunikační technologie.*“ Fabuš dále ve svém článku pojednává o tenké hranici v rozlišení mezi starými a novými médii: „*Protože se média vzájemně ovlivňují, není hranice mezi starými a novými jasná. Odlíšit stará a nová média jenom na základě přítomnosti či nepřítomnosti digitální technologie nelze. Můžeme však ukázat na atributy nových médií, které ve starých nebyly, a identifikovat v nových médiích „to staré“.* Těmito atributy je míněna například časoprostorová dimenze. Zatímco tištěná média mají dimenzi prostoru a stejně tak rozhlas a televize dimenzi času, nová média jsou od nich oproštěna, neboť jsou neustále přístupná (nejsou tedy omezena časem) a mohou být libovolně rozsáhlá. Nemusejí vycházet periodicky, zprostředkování jejich obsahu není závislé např. na provozní době novinových stánků, protože uživatel se zdrojem komunikuje přímo. A důležitým znakem nových médií je interaktivita, tedy možnost ihned reagovat nebo dokonce ovlivnit obsah.“ [FABUŠ, 2009]

Můžeme tedy říci, že nová média mají nejružnější charakteristické znaky, které je vymezují oproti starým. Většina teorií se však shoduje v tom, že nová média jsou elektronická a nabízejí uživateli interaktivitu.

Nová média můžeme rozdělit do různých skupin z několika úhlů pohledu. Velmi časté členění je do pěti následujících kategorií:

- internet a jeho aplikace
- software (Groupware, multimédia, počítačové hry, herní konzole, atd.)
- masmédia (digitální televize, zpravodajské portály, atd.)
- mobilní aplikace (operační systémy mobilních telefonů, GPS, atd.)
- ostatní HW aplikace (paměťové nosiče: USB flash disk, CD/DVD ROM, elektronické kiosky, elektronické knihy, navigační systémy). [PAVLÍČEK, 2007]

Nová média můžeme také rozlišovat na základě jejich požadavku na připojení k internetu, a to na on-line / off-line:

- s požadavkem na připojení do sítě (např.: služby webu 1.0 a 2.0, GPS navigace, digitální televize, groupware)
- bez požadavku na připojení do sítě (např.: USB flash disky, CD/DVD ROM, mp3 přehrávač)
- hybridní (např.: počítačové hry, elektronické knihy, smart phones) [PAVLÍČEK, 2007]

Další pohled na dělení nových médií může vycházet z jejich míry interakce s uživatelem:

- média bez vazby, např. mp3 přehrávač, GPS navigace, USB flash disk
- média typu one to one, např. mobilní telefon, e-mail
- média typu one to many – aplikace webu 2.0 jako jsou např. sociální média [FEDOROVÁ, 2010]

2.2 Sociální média

Pojem sociální média je mladý, a proto se jeho definice liší dle názoru každého autora i zdroje. Pokládám proto za nezbytné vymezit definici tohoto pojmu, jak jej chápu v této diplomové práci.

Termín sociální média je často chybně zaměňován za pojem nová média, který byl specifikován výše. Nová média ovšem zahrnují podstatně širší formy elektronické komunikace zprostředkované počítačovou technologií, a to například i mobilní technologie, virtuální realitu, CD a další. Podle Lva Manoviche musí nová média splňovat pět principů nových médií (numerická reprezentace, modularita, automatizace, variabilita a transkódování), jak bylo zmíněno v textu výše [MANOVICH, 2001]. Sociální média jsou tedy jedním z typů nových médií.

Sociální média jsou velmi úzce spojena s digitalizací médií a především s internetem. Jsou jedním z typů médií, která využívají internet jako svoji technologickou platformu pro zpřístupnění komunikace. Z jednostranné komunikace one-to-one či one-to-many se stává všestrannou komunikací many-to-many. Andreas Kaplan a Michael Haenlein ve své článku *Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media* definují sociální

média jako „skupinu internetových aplikací na ideologickém a technologickém základu webu 2.0, které umožňují tvorbu a provádění změn v uživateli vytvářeném obsahu.“ [KAPLAN, HAENLEIN, 2010]

Pojmu sociální média tedy rozumím jako internetovým aplikacím, jejichž hlavní vlastností je, že umožňují interakci mezi uživateli, a to díky technologickým možnostem webu 2.0. *"Sociální média umožňují zpětnou vazbu od publika nebo přímo zahrnutí publika do tvorby díky možnostem sdílení tvorby a provádění změn v již vytvořeném obsahu."* [PERLA, 2011]

2.2.1 Vlastnosti sociálních médií

Sociální média mají charakteristické vlastnosti, které je činí významným fenoménem dnešní doby a díky nimž se v relativně krátkém časovém úseku stala nástrojem, bez kterého se dnes již mnoho lidí neobejde ve svém každodenním životě.

Hlavními znaky sociálních médií jsou:

- **(Ne)přístupnost**

Přístup k možnosti využívání sociálních médií je omezen z technologického hlediska. Aby člověk mohl sociálních médií využívat, potřebuje vyšší technologický a tudíž i finanční kapitál, než tomu bylo u starší média (jako jsou například noviny či rozhlas). Přes veškerou deklarovanou otevřenost pak může být přístupnost omezena i na konkrétní jedince či skupiny obyvatel díky cenzuře, a to opět pomocí technologických funkcí. Díky technologiím se však postupně snižuje omezení přístupnosti například jazykovou bariérou. [PERLA, 2011]

- **Aktuálnost**

Sociální média umožňují rychlejší kontrolu obsahu informačních kanálů pomocí některých technických funkcí, jako jsou například RSS kanály, možnost zasílání aktualizací na vlastní e-mailovou adresu či pomocí automatických aktualizací. Co je však z hlediska komunikace ještě důležitější, je možnost průběžné aktualizace a správy obsahu a možnost okamžité reakce ze strany uživatele. [PERLA, 2011]

- **Kolaborativní tvorba obsahu**

Tato vlastnost se může projevovat několika způsoby. Přímo do původního textu může mít přístup více autorů, kteří jej průběžně upravují. Příkladem mohou být například úpravy ve Wikipedii⁵ či při tvorbě a administraci dokumentů v Google Docs⁶. „Obsah je ovšem v sociálních médiích tvořen i reakcemi, komentáři, prolinkovanými články a podobně. Kdokoliv může k původní informaci přidat svoji a rozšiřovat tak společnou znalost sdílenou pomocí sociálních médií.“ [PERLA, 2011]

- **Sociální validace**

Vlastnost sociální validace je velmi podobná předchozí. Znamená to, že uživatelé sociálních médií obsah nemusí vytvářet, mohou jej pomocí funkcí webových aplikací pouze hodnotit. Indikátory kvality a stupnice hodnocení mohou být v různých sociálních médiích odlišné, princip je ale všude stejný. Uživatelé sociálních médií sami pomocí hodnocení (jako je například „like“ či sdílení u Facebooku⁷ a YouTube⁸ či retweet na Twitteru⁹) určují, který obsah je kvalitní a bude se šířit dál. [PERLA, 2011]

- **Sdílení obsahu**

V rámci sociálních médií mohou uživatelé sdílet obsah pomocí různých služeb či jednoduchých odkazů. Ať už jde o obsah vlastní či cizí, umožňuje jim to zasáhnout širší publikum, než v případě běžných médií. [PERLA, 2011]

- **Provázanost s webem a komunikace technickými prostředky**

Sociální média jsou internetové komunikační aplikace a využívají webu jako technologického nástroje této komunikace. [PERLA, 2011]

2.2.2 Typy sociálních médií

Označení sociální médium zahrnuje nejružnější typy nástrojů, které jsou dostupné přes internet. Konkrétní typy sociálních médií tedy jsou:

⁵ *Wikipedia* [online]. 2013 [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: <http://www.wikipedia.org>

⁶ Google Drive. *Google* [online]. 2013 [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: <https://drive.google.com>

⁷ *Facebook* [online]. 2013 [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: www.facebook.com

⁸ *YouTube* [online]. 2013 [cit. 2013-06-19]. Dostupné z: www.youtube.com

⁹ *Twitter* [online]. 2013 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: <https://twitter.com/>

- **Blogy**

Blogy slouží ke správě vlastních webových deníků a webových prezentací. Blogy obsahují příspěvky většinou jednoho editora na jedné webové stránce. Autor blogu se nazývá blogger (nebo také bloger). Slovo „blog“ vzniklo stažením anglického „web log“, což v češtině znamená „webový zápisník“, a zkrácením slova je „weblog“. [FEDOROVÁ, 2010]

Blogeři v rámci svých blogů většinou odkazují na jiné blogery, kteří jsou jim blízcí. Utvářejí tak určitou síť, která připomíná vztahy v rámci on-line sociálních sítí.

Znamé platformy, které umožňují vytvoření blogu jsou například platformu Blogger¹⁰ nebo WordPress¹¹. [PERLA, 2011]

- **Social bookmarking a linkovací služby**

Tyto nástroje umožňují uchovávat a sdílet zajímavý obsah. Jde například o službu Delicious¹². [PERLA, 2011]

- **Dokumentové a zálohovací servery**

Dokumentové a zálohovací servery umožňují uchovávání a sdílení obsahu, případně jeho kolaborativní tvorbu a úpravy. Jde například o Google Docs nebo Dropbox¹³. [PERLA, 2011]

- **Multimediální sdílecí služby**

Pomocí nich si uživatelé sdílí multimediální obsah – video, audio, obrázky, fotky nebo prezentace. Jde například o Vimeo¹⁴, YouTube, Flickr¹⁵ či SlideShare¹⁶. [PERLA, 2011]

- **Livecasting služby**

Umožňují aktuální streaming (datový přenos) multimediálního obsahu. Jde například o Skype¹⁷ či Livestream¹⁸. [PERLA, 2011]

¹⁰ *Blogger* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.blogger.com>

¹¹ *WordPress* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://wordpress.org>

¹² *Delicious* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <https://delicious.com>

¹³ *Dropbox* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <https://www.dropbox.com>

¹⁴ *Vimeo* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <https://vimeo.com>

¹⁵ *Flickr* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: www.flickr.com

¹⁶ *SlideShare* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: www.slideshare.com

- **On-line sociální síť**

Budují vazby mezi jednotlivými uživateli a umožňují vzájemnou komunikaci. Jde například o Facebook, Twitter, LinkedIn¹⁹ nebo Orkut²⁰. [PERLA, 2011]

2.2.3 Sociální síť a on-line sociální síť

Protože se ve své diplomové práci chci zaměřit na on-line sociální síť, ráda bych tento pojem ještě blíže definovala a specifikovala pro další kapitoly. Na úvod bych chtěla vyzdvihnout fakt, že sociální síť a on-line sociální síť jsou dva různé pojmy a já se v následujících kapitolách zaměřím právě na on-line sociální síť.

Sociální síť je společenskou sítí, v níž jsou její členové vzájemně provázáni. Sociální síť propojuje rodinné příslušníky, ale také přátele a náhodné známé či lidi, které pojí společný zájem. Tento termín byl poprvé užit v roce 1954, kdy ho zavedl J.A. Barnes ve své publikaci *Třída a výbory v norské ostrovní farnosti*. J. A. Barnes definoval sociální síť jednotlivce jako systém uzlů a jejich vazeb, přičemž uzlem sociální sítě může být jednotlivec nebo skupina a vazbou je vztah mezi těmito představiteli [BUGNER, 2009]. Díky sociálním sítím můžeme využívat sociální kapitál (tedy síť vztahů k druhým lidem) ve svůj prospěch. [HOLBOVÁ, 2010]. Takové sociální síť nalézáme nejen v běžném životě ve společnosti, ale také na internetu. Proto je pro účely této diplomové práce důležitá definice pojmu on-line sociální síť.

Často uváděná definice on-line sociálních sítí pochází od autorek Danah Boyd a Nicole Ellison. Definice byla zveřejněna v roce 2007 v práci *Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship*. Boyd a Ellison definují on-line sociální síť jako webové služby, které umožňují:

- "vytvořit si v rámci určitého systému vlastní profil
- vytvořit si portfolio dalších uživatelů služby, s nimiž sdílíme sociální vazby
- prohlížet si toto portfolio a zkoumat spojení a vazby uvnitř systému"

[BOYD, ELLISON, 2007]

¹⁷ Skype [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: www.skype.com

¹⁸ Livestream [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://new.livestream.com>

¹⁹ LinkedIn [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.linkedin.com>

²⁰ Orkut [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.orkut.com>

„On-line sociální síť je díky vytvořeným profilům a vazbám platformou, na níž na základě těchto vazeb probíhá komunikace v rámci sociální sítě vytvořené v tomto systému.“ [PERLA, 2011]

Je důležité zmínit také skutečnost, že uzel, vyskytující se v rámci on-line sociální sítě, nemusí být pouze jednotlivec, ale i skupina, jako je například firma, nezisková organizace, politická strana, atd. Takové skupiny je možné chápat jako více lidí, kteří se sdružují díky společným názorům, zájmům nebo cílům.

2.3 Shrnutí kapitoly

Nová média je pojem, který v současné době zastřešuje média, která jsou založená na elektronické platformě a na digitálním, tedy numerickém zpracování dat. Velkou skupinu nových médií také zahrnují média, která fungují na základě připojení k internetu. Do této skupiny spadají také sociální média.

V současné době je na internetu k dispozici mnoho nástrojů sociálních médií. Já se v následujících kapitolách chci zabývat využíváním on-line sociálních sítí Facebook, Twitter a multimediální sdíleční služby YouTube a dále také blogy, které dle mého názoru hrají velkou roli v šíření obsahu a jsou svým způsobem také určitou on-line sociální sítí, kde jsou jednotliví blogeré provázáni a navzájem na sebe odkazují, navazují vztah a komentují si své příspěvky.

3 Sociální média v prostředí Blízkého východu

Pojem nová média má široké a různé definice a jejich rozvoj má vliv na komunikaci v nejrůznějších oblastech lidské činnosti, jak je z kapitoly výše patrné. Jejich existence si našla své místo ve společnosti a nová média, a především pak sociální média, mají vliv i na klasická média.

V této kapitole se zaměřím na sociální média fungující v rámci internetu, a to především na blogy a on-line sociální sítě a komunikaci prostřednictvím těchto nástrojů v zemích Blízkého východu. Právě blogy a on-line sociální sítě mají, dle mého názoru a nastudované literatury, největší vliv na transformaci tamní komunikace a svobodu slova. Nejprve se však budu věnovat obecné specifikaci využívání internetu v zemích Blízkého východu, protože výše zmíněné nástroje se neobejdou bez existence internetu.

Před tím, než se dostanu k roli internetu a sociálních médií na Blízkém východě, bych ještě chtěla zmínit důležité pojmy, které se úzce pojí se sociálními médii a které souvisí s mou prací.

- **Občanská žurnalistika a klasická žurnalistika**

Občanská žurnalistika (citizen journalism) je pojem, který je často skloňován, a to zejména v posledních letech. Jde o formu žurnalistiky, která je realizovaná mimo rámec mainstreamových médií. Občanská žurnalistika zahrnuje nejen dobrovolné příspěvky do médií, ale i správu vlastních blogů, on-line sociálních sítí či informačních e-mailů, týkajících se politických, kulturních či důležitých událostí. Mobilní telefony s fotoaparáty, chytré telefony, textové zprávy a e-maily - to vše umožňuje lidem transformovat se do role reportéra v terénu a on-line sociální sítě a blogy jsou pak pro občanského žurnalistu platformou, kde vlastní zprávy, názory, fotky a videa může sdílet.

Naproti tomu profesionální žurnalistika (nebo také klasická žurnalistika) zahrnuje činnost profesionálních novinářů pracujících pro média.

"Rozdíl mezi občanskou a klasickou žurnalistikou je značný. Profesionální novináři pracující pro média a jsou vázání profesními kodexy či kodexy svých redakcí. Což nelze říct o občanských žurnalistech, jimiž vytvářený obsah často neprochází procesem kontroly, editace a schvalování. Na druhou stranu je třeba podotknout, že občanští žurnalisté nebývají

finančně ani jinak závislí na vydavatelích, majitelích médií či dokonce státních institucích a mohou tak produkovat velice objektivní a kvalitní informace." [TYLICH, 2012]

- **Blogování jako způsob zpravodajství**

Blogy umožňují uživatelům publikovat své vlastní názory, fotky či videa. Jinými slovy blogeri mohou v rámci svých blogů podávat informace z nejrůznějších oblastí svého života a mohou se tak stát autory, kteří si vytváří vlastní základnu stálých čtenářů. Blog může sloužit také jako platforma pro realizaci občanské žurnalistiky.

- **On-line sociální sítě - prostor pro aktivismus**

On-line sociální sítě, jako je Twitter a Facebook, umožňují lidem nový způsob komunikace mezi sebou i vnějším světem. Tyto platformy je navíc jednoduché používat a uživatelé tedy mohou rychlým způsobem informovat své přátele o tom, co právě dělají, co viděli nebo co si myslí.

3.1 Využívání internetu v zemích Blízkého východu

Jak již bylo zmíněno, některé typy nových médií jsou závislé na připojení k internetu. Protože se těmito aplikacím chci věnovat i v následujících kapitolách, ráda bych ještě specifikovala roli internetu v oblasti Blízkého východu.

Světové internetové statistiky [Internet Users in the Middle East and the World, 2012] udávají data ohledně využívání internetu v zemích Blízkého východu. Role internetu a jeho využívání je v různých zemích odlišné (viz tabulka č. 1 v příloze) a záleží na mnoha faktorech – například sociálních, politických či ekonomických.

Většina vlád zemí Blízkého východu se také neshoduje, pokud jde o roli a důležitost internetu ve společnosti. Některé z vlád se k internetu staví jako k nástroji, který šíří velké množství nežádoucích informací, jiné v internetu zase vidí potenciál pro rozvoj země a propojení se se zbytkem světa [KAISER, 2011]. Úroveň rozvoje internetu a digital divide je v jednotlivých zemích Blízkého východu tedy velmi odlišná. Faktory ovlivňující rozšíření přístupu k internetu jsou ekonomické, sociální i politické, jak již bylo výše zmíněno. Írán, Egypt, Spojené arabské emiráty, Bahrajn, Izrael, Katar a Kuvajt mají nejvyšší penetraci využívání internetu svým obyvatelstvem (viz tabulka č. 1)²¹. Na druhé straně Alžírsko, Jemen

²¹ Data z *Internet World Stats* [online]. [cit. 2012-12-17]. Dostupné z: <http://www.internetworldstats.com>

a Irák jsou jediné dvě země v oblasti, kde internet využívá pouze méně jak 20% obyvatelstva (viz tabulka č. 1)²². V průměru tedy celkově na Blízkém východu využívá internet celkem 37,3% obyvatel tohoto regionu. Region v letech 2000 až 2009 jako celek zaznamenal nadprůměrně velký nárůst využívání internetu o 1,648.2%, ve srovnání s průměrným růstem světové penetrace využívání internetu, který byl 380,3%²³. [KAISER, 2011] a [Internet World Stats, 2012]

Tak rapidní růst využívání internetu samozřejmě vede k určitým změnám ve společnosti. Internet má mnoho charakteristik a jednou z nich je velká svoboda slova a anonymita v rámci této globální sítě. Internet s sebou přináší také jistou univerzálnost, což znamená, že přístup na internet není vázán podle státní příslušnosti a odpadají tam tedy geografické hranice. Lidé v rámci internetu také mohou komunikovat přímo, rychle a spolehlivě. Mohou na dálku tvořit různorodá a soudržná společenství, která nejsou vázána místem a občanskou příslušností. Cenzura se tak může stávat uvolněnější, občané získávají schopnost být více nezávislí na vládě a na tom, jak jsou jim informace komunikovány prostřednictvím televize, rozhlasu a novin. Některé totalitní režimy zemí Blízkého východu mají tendenci a snahu kontrolovat obsah dostupný na internetu, je však téměř nemožné omezit svobodnou komunikaci v rámci internetu. Místa, jako jsou blogy, fóra a on-line sociální sítě, se tak stávají virtuálním prostředím, kde se lidé formují, informují a diskutují. [KAISER, 2011]

3.2 Blogosféra a její vliv na společnost Blízkého východu

Blogům se chci ve své práci nyní ještě detailněji věnovat, protože mají dle mého názoru velkou návaznost na on-line sociální sítě. Blogy jsou v podstatě určitými sociálními sítěmi, kde na sebe jednotliví blogeři odkazují, navzájem si komentují články a mají mezi sebou určité vazby a vztahy.

Na téma blogů a jejich vlivu v zemích Blízkého východu vyšlo mnoho článků a odborných publikací, a to hlavně po událostech nazývaných jako Arabské jaro. Po pečlivé rešerši zdrojů dostupných přes web i deep web²⁴ jsem jako nejvhodnější práce pro účely této kapitoly shledala následující odborné články a případové studie, z kterých budu vycházet:

²² Data z *Internet World Stats* [online]. [cit. 2012-12-17]. Dostupné z: <http://www.internetworldstats.com>

²³ Data z *Internet World Stats* [online]. [cit. 2012-12-17]. Dostupné z: <http://www.internetworldstats.com>

²⁴ Pojmem deep web jsou myšleny stránky, soubory, články, publikace nebo další informace přístupné prostřednictvím www, jež vyhledávače nezahrnují do svého indexu. Pro účely své diplomové práce jsme čerpala především z *Portálu elektronických informačních zdrojů UK*.

- **Mapping the Arabic Blogosphere: Politics, Culture, and Disident, autoři: Bruce Etling, John Kelly, Robert Faris a John Palfrey**

Případová studie *Mapping the Arabic Blogosphere: Politics, Culture, and Disident* je součástí projektu *Internet and Democracy*, který je iniciativou *Berkam Center for Internet and Society* Harvardské univerzity. Autory studie je Bruce Etling, John Kelly, Robert Faris a John Palfrey.

Tento text se snaží zmapovat blogosféru arabského světa a přináší informace ohledně zaměření blogů a blogerů. Studie ukazuje, že v rámci arabského světa bylo v roce 2009 cca 35 000 aktivních blogerů, kteří denně přinášejí články o svém každodenním životě, politice, náboženství či lidských právech. Studie dále charakterizuje blogy dle země původu a jejich zaměření.

Zajímavým atributem článku je grafické zobrazení sítě blogerů²⁵, a to dle země jejich působení nebo zaměření na téma v rámci blogu. V grafu je zároveň naznačen i vliv jednotlivých blogerů a propojení mezi nimi.

- **Blogging the new Arab public, autor: Marc Lynch**

Klíčovým článkem pro mou práci je text Marca Lynche *Blogging the new Arab public*. Tato esej vidí blogy jako součást nové generace médií, které pomalu ale vytrvale mění mediální návyky zemí celého světa. Způsob komunikace v rámci blogů je podle Lynche revoluční a tvrdí, že *“blogeri mají patrný vliv na politické a sociální dění v celé řadě arabských zemí“*.

- **Blogging, Networked Publics and the Politics of Communication: Another Free-Speech Panacea for the Middle East?, autor: Jon W. Anderson**

Článek je záznamem přednášky Jona Andersona na konferenci *New Horizons: Obama and the Global Media*. Autor se zde zabývá blogováním, jako nástrojem pro šíření svobodného slova z kritického úhlu pohledu. Anderson přirovnává blogy k sociální síti, kde každý bloger odkazuje na jiného a informace se v rámci blogosféry proto pořád opakují.

²⁵ Grafické zobrazení blogosféry a celá studie:

ETLING, Bruce, KELLY, John, FARIS, Rob, PALFREY, John. *Mapping the Arabic Blogosphere: Politics, Culture and Dissent. Internet and Democracy* [online]. 2009, č. 1 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: http://cyber.law.harvard.edu/publications/2009/Mapping_the_Arabic_Blogosphere

Bloger se navíc dle Andersona obklopuje dalšími blogery podobně smýšlejícími jako on sám a informace se proto šíří, ale jen v omezené míře a omezeném okruhu lidí.

- **Middle East Bloggers: The Street Leads Online, autor: Mohamed Abdel Dayem**

Tento článek, který vyšel na serveru *Comitee to Protect Journalist*, přichází s tvrzením, že v rámci Blízkého východu, kde k politickým změnám dochází pomalu, se blogy stávají důležitým médiem, které umožňuje běžným občanům vyjadřovat se k sociálním a politickým otázkám. Tento způsob komunikace se však dle autora snaží potlačit mnohé vlády zemí tohoto regionu a blogeři se tak často dostanou do nesnází a jsou zatýkáni.

3.2.1 Prostředí blogosféry zemí Blízkého východu

Jak již bylo výše zmíněno, dle článku *Mapping Arabic Blogosphere: Politics, Culture, and Disident* čítala arabská blogosféra v roce 2009 asi 35 000 aktivních blogerů [KELLY, ETLING, 2008]. Tito blogeři mají společnou buď zemi původu (např. Egypt, Saudská Arábie, Sýrie) nebo téma (např. politika, náboženství, životní styl). Většina blogerů má společné také to, že do značné míry propojují svůj blog s dalšími nástroji webu 2.0, jako jsou on-line sociální sítě či Wiki. Blogeři Blízkého východu zůstávají také ve většině případů v anonymitě.

V případové studii *Mapping Arabic Blogosphere: Politics, Culture, and Disident* se nachází členění blogosféry arabského světa dle jednotlivých regionů:

- **Egypt**

Egypt je nejen země s největší populací v celém regionu arabsky mluvících zemí, ale má také nejvyšší penetraci uživatelů internetu a nejvíce blogerů ze všech zemí arabského světa. Marc Lynch ve svém článku *Blogging the new Arab public* tvrdí, že egyptští blogeři jsou neaktivnějšími politickými blogery v celé oblasti a jsou napojeni na nejružnější politická hnutí.

Nejčastější zaměření blogerů je dle studie studie *Mapping Arabic Blogosphere: Politics, Culture, and Disident* následující:

- Sekulární reformisté (Secular Reformist): Tyto blogy se kriticky stavěly k vládě prezidenta Mubaraka a mají politicky a názorově velmi blízko

k socialistickým a marxistickým myšlenkám. Blogeři, kteří se hlásí k sekulárním reformistům jsou nejčastěji ve věku 25 – 35 let (49% těchto blogerů je ve věku 25 – 35 let) [KELLY, ETLING, 2009].

- Širší opozice (Wider Opposition): Tento klastr blogerů má názorově velmi blízko k sekulárním reformistům ovšem tématicky se více zaměřují na sociální záležitosti, jako je například problematika AIDS či práva homosexuálů.
- Egypťská mládež (Egyptian Youth): Téměř polovina blogerů spadajících do této skupiny jsou ženy. Tito blogeři se nejčastěji zabývají partnerským životem, poezií, literaturou, lidskými právy a ženskými otázkami. Tito blogeři také inklinují k západní kultuře a smýšlení více než blogeři zmínění výše.
- Egypťští islamisté (Egyptian Islamic): Tato skupina blogerů se soustředí na islám a každodenní život muslimů. Tito blogeři mají politicky nejbližší k Muslimskému bratrstvu
- Muslimské bratrstvo (Muslim Brotherhood): Blogeři, kteří se hlásí k muslimskému bratrstvu, jsou velmi aktivní a jako jediní z výše zmíněných skupin ve většině případech na blogu píšou pod svým skutečným jménem (až 78% blogerů vystupuje pod svým vlastním jménem) [KELLY, ETLING, 2009]. Tato skutečnost je zarážející, pokud zvážíme, že hnutí muslimského bratrstva je v Egyptě zakázáno. 70% blogerů tohoto klastru jsou muži.

[KELLY, ETLING, 2009]

- **Libanon**

Blogeři z oblasti Libanonu píšou nejčastěji v arabštině, angličtině a francouzštině. Část blogerů píšících z Libanonu jsou také palestinci, takže témata blogů se zaměřují nejen na Libanon, ale i na Palestinu. Blogeři píšou o politice, poezii, medicíně, ale také si vedou osobní deníky. Nejčastější konkrétní klíčová slova, vyskytující se v rámci libanonských blogů, jsou Palestina a palestinská politika, armáda, Amerika, Írán, Izrael a Obama. [KELLY, ETLING, 2009]

- **Jordánsko**

Blogeři z Jordánska jsou, jako v případě Libanonu, nejen Jordánci ale i Palestinci. Blogeři jsou zde také často ženy. Blogeři v Jordánsku nejčastěji ze všech dalších arabsky

mluvících zemí zmiňují klíčová slova Palestina a „Nakba“ (den katastrofy – pojmem je míněn příchod Izraelců na území Palestiny v roce 1948). [KELLY, ETLING, 2009]

- **Oblast Maghrebu**

Maročtí, alžírští a tunišťtí blogeři nejčastěji píší v arabštině a francouzštině. 90% tamních bloggerů jsou muži [KELLY, ETLING, 2009]. Politická témata v rámci blogů se zaměřují na kritiku tamní vlády, terorismus a situaci v Palestině. Dalšími častými tématy jsou lidská práva, poezie, umění a literatura. [KELLY, ETLING, 2009]

- **Saudská Arábie**

V Saudské Arábii má téma politiky mnohem menší zastoupení, než u předchozích oblastí. Blogeři zde píší nejčastěji formou osobních deníků o svém každodenním životě, ale zajímají se také o technologie a nová média. [KELLY, ETLING, 2009]

- **Sýrie**

Blogeři ze Sýrie píší převážně o tamních problémech, včetně politických otázek. Syrští blogeři se dále zabývají náboženstvím a svými osobními duchovními myšlenkami, islámskou poezií a sunitským islámem. Studie dále ukazuje, že syrští blogeři jsou kritičtější k západní civilizaci více než blogeři z oblastí uvedených výše. [KELLY, ETLING, 2009]

- **Kuvajt**

Kuvajťtí blogeři píší v arabštině i angličtině. Anglicky píšící blogeři zahrnují i Kuvajťany, kteří emigrovali a píší ze zahraničí. Anglicky píšící kuvajťstí blogeři se zaměřují na mezinárodní zprávy a politiku, ekonomické problémy, etnické a ženské otázky. Na rozdíl od arabsky píšících kuvajťstých bloggerů jsou otevřenější západní civilizaci a zajímají se více o lidská práva, technologie, poezii a literaturu. Anglicky píšící blogeři také ve větší míře odsuzují terorismus a méně podporují Palestince, než arabsky píšící kuvajťstí blogeři. [KELLY, ETLING, 2009]

3.2.2 Role blogování ve společnosti v zemích Blízkého východu

Role blogů a jejich vliv na demokratizaci společnosti na Blízkém východě se liší dle názoru každého autora. Někteří vidí blogy jako katalyzátor politických změn, jiní jsou méně

optimističtí a blogerům, vzhledem k nízké penetraci využívání internetu v regionu Blízký východ, nepřisuzují takovou moc.

Dle Marca Lynche je blogování na Blízkém východě stále ještě neobvyklý a málo využívaný způsob komunikace. Počet blogů a jejich čtenářů však stále roste. Lynch se domnívá, že navzdory tomu, že pouze 37% obyvatel z regionu Blízký východ jsou uživatelé internetu, přesto mají blogy na společnost vliv. Lynch to přisuzuje skutečnosti, že blogeři i čtenáři blogů jsou často političtí aktivisté, novináři a další politicky vlivné elity. Tito lidé mohou následně informaci získanou na blogu šířit dál. Lynch ve své studii *Blogging the New Arab Public* tvrdí: „*Bylo by chybné usuzovat, že blogování nemá žádnou úlohu v arabské společnosti. Arabské politické blogy jsou stále více tématicky relevantní a blogeři mají patrný vliv na celou řadu dílčích událostí v arabských zemích.*“

Marc Lynch dále dělí blogery na tzv. Aktivisty, Bridgebloggers a Public Sphere Bloggers. Tyto skupiny se vyznačující následujícími atributy:

- **Aktivisté**

Tyto blogy se zabývají výhradně ožehavými tématy a vystupují ve spojitosti s určitou politikou, organizací nebo kampaní. [LYNCH, 2007]

- **Bridgebloggers**

Tzv. Bridgebloggers dle Lynche píší převážně v angličtině a zaměřují se spíše na události důležité z měřítka celosvětového. Proto jsou určitým můstkem mezi zeměmi Blízkého východu a západní civilizací. Bridgebloggers mohou být zdrojem informací a diskuze pro média a společnost ze západu a jsou důležitým prvkem v celé blogosféře, protože propojují jinak odlišné světy. [LYNCH, 2007]

- **Public Sphere Bloggers**

Blogeři z tzv Public Sphere se zabývají především „domácími“ událostmi a problémy, avšak nejsou aktivisty ve smyslu toho, že by organizovali nějaké akce či se snažili utvořit si nějakou komunitu.

Dle Lynche i Mohameda Abdela, který napsal článek *Middle East Bloggers: The Street Leads Online*, blogy zaplňují a do budoucna mohou ještě více zaplnit prostor, který národní, nezávislá a cenzurovaná média nejsou schopna pokrýt. Činnost blogerů tedy může

do budoucna posílit svobodné vyjadřování v rámci veřejné sféry a to nejen na národní, ale také na mezinárodní úrovni. [LYNCH, 2007]

3.2.3 Boj represivních vlád proti blogerům

Vlády některých zemí Blízkého východu vidí v blogování hrozbu. Dle článku *Middle East Bloggers: The Street Leads Online* je například v Íránu svobodné vyjadřování v rámci blogů potlačováno sledováním a následně případným blokováním či trestem. Podobný model je uplatňován i v dalších zemích, jako je Egypt, Saúdská Arábie, Tunisko nebo Sýrie. [DAYEM, 2009]

Blogery omezují zákony a ustanovení, které jsou zakotveny v právních rádech jednotlivých zemí. Ve většině případů jsou blogeři stíháni z důvodu, že publikují nábožensky urážlivá témata nebo se dotýkají veřejného činitele. V Íránu tiskový zákon dokonce zakazuje zveřejňování všeho, co *"podporuje subjekty, které by mohly poškodit základy islámské republiky"* nebo *"propaguje luxus a extravaganci"*. V Sýrii existuje tiskový zákon, který zakazuje publikovat elektronicky, pokud k tomu daná stránka nevlastní licenci.

Vlády tedy proti blogerům vystupují několika různými strategiemi: filtrováním, odstraněním pochybných blogů z domácích hostovaných webů a sledování elektronické komunikace a následným stíháním blogerů. [DAYEM, 2009]

3.3 On-line sociální sítě na Blízkém východě

V médiích i v mnoha odborných člancích se v posledních letech objevil názor, že on-line sociální sítě, a to zejména pak Facebook a Twitter, hrají klíčovou roli v podněcování, zrychlení a dokonce i organizování některých povstání a revolucí, které probíhaly a probíhají po celém Blízkém východě. Tento způsob komunikace navíc celkově přetváří vztahy ve virtuálním prostředí, a to samozřejmě nejen na Blízkém východě, ale po celém světě.

Zda je tomu opravdu tak a jaký konkrétně mají sociální média vliv na společnost v zemích Blízkého východu se zabývají následující články a studie, z kterých jsem vycházela při tvorbě této kapitoly:

- **Social Media in the Arab World: Influencing Societal and Cultural Change?, autoři: Fadi Salem, Racha Mourtada**

V rámci kapitoly o využívání sociálních sítí v zemích Blízkého východu jsem vycházela hlavně z textu *Social Media in the Arab World: Influencing Societal and Cultural Change*. Tato studie mapuje využívání sociálních sítí v zemích arabského světa a představuje statistiky využívání sociálních sítí z nejrůznějších aspektů.

- **Political Activism 2.0: Comparing the Role of Social Media in Egypt's "Facebook Revolution" and Iran's "Twitter Uprising", autoři: Mohammed El-Nawawy, Sahar Khamis**

Studie zpracovaná Mohammedem El-Nawawy a Sahar Khamis se zabývá rolí sociálních médií v tzv. Facebookové revoluci, která se odehrála v Egyptě v lednu 2011 a tzv. Twitter povstáním, která se konala v Íránu v červnu 2009. Revoluce v Egyptě měla úspěch a došlo k převratu, zatímco íránské povstání se nezdařilo. Autoři ve studii řeší, jak výzvy k politické změně, které začaly ve virtuálním světě vedou ke skutečné změně v reálném světě. Tato studie poskytuje kritickou analýzu dostupné literatury a rozhovorů s on-line aktivisty v Egyptě a Íránu.

- **Cyberactivists Paving the Way for the Arab Spring: Voices from Egypt, Tunisia and Libya, autoři: Mohammed El-Nawawy, Sahar Khamis**

Studie *Cyberactivists Paving the Way for the Arab Spring: Voices from Egypt, Tunisia and Libya*, jejíž autory je Mohammed El-Nawawy a Sahar Khamis, se zabývá kyberaktivismem v Egyptě, Tunisku a Libyi a tím, jak činnost v rámci on-line světa vydláždila cestu pro novou éru otevřenosti a demokratických reforem v těchto zemích.

- **Social Media in the Arab World: Leading up to the Uprisings of 2011, autor: Jeffrey Ghannam**

Tento článek, jehož autorem je Jeffrey Ghannam, vidí on-line sociální sítě a blogy jako akcelerátory svobodného slova. On-line sociální sítě mají dle Ghannama nejen informační roli, ale také sílu mobilizovat, bavit, vytvářet komunity, zvýšit transparentnost ve společnosti a donutit vlády k zodpovědnosti. Jeffrey Ghannam ve svém článku tvrdí, že on-line sociální sítě a blogy způsobují pravděpodobně nejdramatičtější zlepšení v oblasti

svobody projevu, sdružování a přístupu k informacím v současné historii všech zemí Blízkého východu.

- **The Impact of Social Media on Social Unrest in the Arab Spring, autoři: Taylor Dewey, Juliane Kaden, Miriam Marks, Shun Matsushima a Beijing Zhu**

Tento článek zkoumá vliv sociálních sítí na nepokoje během tzv. Arabského jara. Autoři přicházejí s teorií, že využívání Facebooku, Twitteru a dalších on-line sociálních sítí mělo významný dopad na vypuknutí protestů na Blízkém východě.

3.3.1 Vliv on-line sociálních sítí na Blízkém východě

On-line sociální sítě přinesly mnoho změn ve způsobu, jakým spolu komunikujeme a využívají je lidé po celém světě. Největší on-line sociální sítí současnosti je Facebook, který má více než 963 812 360 aktivních uživatelů měsíčně [Social Bakers, únor 2013] a dalšími oblíbenými on-line sociálními sítěmi je Twitter, YouTube nebo Plus.Google.

V roce 2011 se vyzdvihovala role on-line sociálních sítí při revolucích v zemích Blízkého východu v průběhu tzv. arabského jara. Nejen s událostmi na Blízkém východě posledních let, ale i s využíváním sociálních médií obecně se úzce pojí následující pojmy:

- **Aktivismus**

"Pojem aktivismus označuje intenzivní prosazování určitých cílů z přesvědčení a z osobní motivace v nejrůznějších oblastech společenského života." [FRANCOVÁ, 2008]

- **Hactivismus**

Hactivismus je spojením hackingu a aktivismu, politiky a technologie. Hactivismus je popisován také jako hacking k politickým účelům a k ovlivňování situace.

- **Slactivismus**

Slactivismus zahrnuje aktivity, kdy lidé na svých profilech na on-line sociálních sítích sdílejí statusy, fotky či videa týkající se tématu, popřípadě si mění své profilové fotky a zapojují se do různých on-line skupin. Touto činností získávají falešný pocit, že tím nějak zásadně pomohli či přispěli k řešení dané situace.

On-line sociální sítě změnilly roli odesílatele a příjemce informace. V jistém smyslu demokratizovaly zacházení s informacemi, přístup k nim a jejich produkci. On-line sociální sítě totiž, na rozdíl od klasických médií, staví do centra pozornosti individuum a každý je zde pánem svého "světa".

Mezi 5. lednem a 5. dubnem 2011 došlo v Egyptě k nárůstu počtu uživatelů Facebooku o téměř dva miliony lidí [Civil Movements: The Impact of Facebook and Twitter, 2011]. 85 000 lidí potvrdilo na Facebooku účast (na událost bylo pozváno jen přes Facebook více než 1 milion lidí) na protestním shromáždění 25. ledna 2011, které je považováno za začátek egyptské revoluce. [GHONIM, 2012]

Wael Ghonim, marketingový manažer společnosti Google pro oblast Blízkého východu a severní Afriky a politický aktivista, nazval převrat na Blízkém východě jako tzv. *Revoluci 2.0*. Wael Ghonim se v mnoha rozhovorech a článcích vyjadřuje, že on-line sociální sítě mohou podnítit revoluci pro změnu režimu a v Egyptě byly nutnou podmínkou pro uskutečnění převratu. Je to opravdu tak? Dokud byl Mubarakův režim u moci, egyptská státní média stála na straně vlády. Informace, které média poskytovala, v žádném případě sociální změnu nepodporovaly. Právě naopak – údaje o počtech protestujících nebo jejich motivech zkreslovaly situaci podobně.

Wael Ghonim tvrdí, že pokud chceme vytvořit svobodnou společnost, stačí jí dát přístup k internetu, a to ostatní se už zařídí samo. Svou tezi staví na tom, že lidé pomocí internetu uvidí, jak funguje demokracie v jiných zemích a navíc se dozví skutečné informace o své vlastní zemi [GHONIM, 2012].

Na druhou stranu je ovšem z historie lidstva zřejmé, že revoluce se samozřejmě mohou odehrávat i bez jakékoliv účasti sociálních médií jako tomu mnohokrát v historii bylo, a to například i v dřívějším Československu.

O důležitosti a velké moci sociálních médií při nepokojích, které ve světě v minulých letech proběhly anebo v současnosti probíhají, svědčí naproti tomu fakt, že represivní vlády některých zemí se sociálních médií obávají. V Sýrii byl Facebook nebo YouTube do roku 2011 zakázán [GHONIM, 2011]. Také egyptská vláda se rozhodla proti sociálním médiím zasáhnout. Vyvrcholením snah zastavit šíření revoluce prostřednictvím sociálních sítí a internetu obecně bylo nakonec odpojení Egypta od internetu, které proběhlo od 28. ledna do 2. února 2011 [GHONIM, 2012].

Jak již bylo výše řečeno, názory na moc a sílu sociálních médií se liší. Jejich vliv není možné vyvrátit, ale na druhou stranu přisuzovat jim kompletní zásluhy za revoluce a tak velké sociální změny, které na Blízkém východě proběhly a probíhají, také není relevantní.

Významní američtí teoretici zabývající se vlivem sociálních médií na jedince a společnost Nicholas Christakis a James Fowler se ve svém článku *Do tweets change your behavior* věnují obecnějšímu tématu sociálních sítí mezi lidmi. Pokládají si otázku, zda a proč sociální média ovlivňují naše chování. Upozorňují na to, že ačkoliv jsou, dle mnoha odborníků, vazby na sociálních sítích většinou velmi slabé, mezi slabými vazbami se může vyskytovat také několik silných, které mohou významně ovlivnit jednotlivce i celou společnost. Dále Christakis a Fowler poukazují na to, že pokud se lidé na internetu sjednotí za určitým společným cílem, jejich chování v reálném životě to může ovlivňovat. Autoři to dokládají na příkladu on-line komunit, kde se lidé vzájemně podporují v tom, aby přestali kouřit. Podobně jako tyto komunity mohly zafungovat egyptské blogy a on-line sociální sítě. Koneckonců – podobné fungování on-line sociálních sítí a jejich velký vliv jsme měli příležitost vidět v prezidentské kampani Baracka Obamy nebo v nedávno vedené prezidentské kampani Karla Schwarzenberga. [CHRISTAKIS, FOWLER, 2010]

Sociální média tedy nabízejí velkou příležitost pro lidské propojování a sdílení informací. Christakis a Fowler ale upozorňují, že sociální média nejsou původcem, ale pouze katalyzátorem změn ve společnosti. Lidé jsou totiž do sociálních sítí vztahů zapleteni odjakživa a sociální média tuto charakteristiku lidské společnosti pouze potvrzují a násobí.

3.3.2 Facebook

Nárůst uživatelů internetu a tedy i Facebooku je v posledních letech opravdu výrazný. Takový růst má vliv i na jiné oblasti lidské činnosti. V následujících odstavcích chci zmínit nejzásadnější data, která vykrešlují situaci využívání Facebooku na Blízkém východě. Data, která uvádím, jsem čerpala především z webu Social Bakers²⁶. Social Bakers je nástroj pro marketingové analýzy a on-line monitoring sociálních sítí, který poskytuje data napříč nerůznějšími on-line sociálními sítěmi a pro země celého světa.

Dle dat ze světových internetových statistik z roku 2012, má téměř 150 000 000 [Internet Users in the Middle East and the World, 2012] obyvatel Blízkého východu přístup

²⁶ *Social Bakers* [online]. 2013 [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: <http://www.socialbakers.com>

k internetu. Z toho 50 392 360 uživatelů, dle statistik Social Bakers, aktivně využívají Facebook. (viz tabulka č. 2 v příloze)

Od roku 2012 se počet uživatelů Facebooku na Blízkém východě zvýšil o 29% a přibylo tak více než 10 milionů nových uživatelů. Nejrychleji rostoucí země, co do počtu nových uživatelů Facebooku jsou Katar, Libye a Irák (115%, 86% a 81% nových uživatelů). [Social Bakers, 2013] (viz tabulka č. 2 v příloze)

Nejvyšší penetrace využívání Facebooku je v Izraeli, Jordánsku, na palestinských územích a v Saudské Arábii. [Social Bakers, 2013] (viz tabulka č. 2)

Nejpoužívanějším jazykovým rozhraním Facebooku je pak angličtina, arabština a francouzština [Social Media in the Arab World: Influencing Societal and Cultural Change, 2012].

Ze statistik Social Bakers také vyplývá, že nejvíce uživatelů Facebooku zemí Blízkého východu je ve věku 18 – 24 let (36%) a 35% uživatelů jsou ženy. [Social Bakers, 2013]

Nejvíce fanoušků mají facebookové stránky médií (průměrný počet fanoušků těchto stránek je půl milionu), následuje elektronika, aerolinie a zboží typu FMCG (Fast Moving Consumer Goods - rychloobrátkové zboží). Firmy s nejnižším počtem fanouškovské základny jsou značky alkoholu. [Social Bakers, 2013]

3.3.3 Twitter

Twitter je 2. nejrozšířenější on-line sociální síť a mikroblogem ve světě [Ecommerce, 2012]. V zemích Blízkého východu je asi 2 099 706 aktivních uživatelů této sociální sítě. [The Arab Social Media Report, 2012]

V březnu 2012 dosáhl počet tweetů od uživatelů Blízkého východu 172 511 590. Odhadovaný počet tweetů za den je pak 5 750 386 a 3 993 tweetů za minutu či 67 tweetů každou vteřinu. [Arab Social Media Report – Twitter, 2012]

Nejpoužívanějším hashtagem v arabském světě byla v březnu 2012 následující slova: #bahrain (2.8 milionů zmínek), #سوريا (Syrie, 1.5 milionů zmínek), #بحرين (Bahrain, 1,48 miliónů zmínek), #egypt (900 000 zmínek) a #kuwait (860 000 zmínek). [Arab Social Media Report – Twitter, 2012]

Arabština je nejrychleji rostoucím jazykem za celou dobu existence této sociální sítě. [Arab Social Media Report – Twitter, 2012]

3.3.4 YouTube

Portál YouTube je nejen největším serverem pro sdílení videí, ale také on-line sociální sítí, kde se mohou jednotliví uživatelé navzájem propojovat, dávat „like“ či „dislike“ videím a komentovat je.

Tato audiovizuální on-line sociální sítí je v oblasti Blízkého východu velmi populární. Dvě hodiny videí jsou totiž na YouTube nahrávány každou minutu a uživatelé tohoto regionu shlédnou denně až 260 milionů videí. [Discover Digital Arabia, 2012]

Lokální verzi stránky YouTube má Saudská Arábie, Egypt, Maroko a Spojené arabské emiráty. [Discover Digital Arabia, 2012]

Mezi YouTube kanály s nejvyšším počtem shlédnutí a největším počtem odběratelů kanálu najdeme na kanálu egyptského zpěváka Tamera Hosnyho (189 109 odběratelů, 112 302 455 zhlédnutí videí), zábavném kanálu EyshElly ze Saudské Arábie (951 520 odběratelů, 144 516 644 zhlédnutí) či na edukačním kanálu Spojených arabských emirátů Kharabeesh (300 843 odběratelů 61 217 014 zhlédnutí). [YouTube, 2013]

3.4 Shrnutí kapitoly

Na základě prostudování článků jsem zjistila, že blogosféra a on-line sociální sítě se staly jedním z virtuálních míst individuálního vyjádření názorů. Z nastudovaných zdrojů také často vyplývá důležitá teze, že politická a sociální participace v rámci blogů a on-line sociálních sítí je jedním z klíčových aspektů demokratizace společnosti Blízkého východu. Každý jednotlivec se totiž může nyní stát reportérem, vědcem, politickým aktivistou, opinion influencerem či organizátorem akce či setkání. Jak je z textů výše patrné, činnost v rámci blogů a on-line sociálních sítí začíná v posledním desetiletí hrát významnou roli v životech a přesvědčení mnoha lidí. To se ovšem nelíbí vládám mnoha zemí Blízkého východu a blogeři jsou často stíháni a blogy blokovány. Jakou roli sehraji sociální média v dalším vývoji situace na Blízkém východě se ukáže až s postupem času.

4 Využívání on-line sociálních sítí v oblasti Palestiny

Palestina je území, které je velmi silně svázané se svou historií a současné i minulé historické a politické dění má na její vývoj a sociální poměry velký dopad. Především pak vznik státu Izrael v roce 1948 a vztahy s Izraelem mají na život Palestinců každodenní vliv, stejně tak na způsob jejich komunikace v rámci sociálních médií.

Před tím než se dostanu k tématu sociálních médií v oblasti Palestiny, se proto budu věnovat obecné problematice a vývoji této oblasti, protože otázka regionálního vymezení a identity tohoto národa má velký význam nejen pro Palestince samotné, ale i pro okolní státy a také pro celý zbytek světa.

4.1 Vymezení a charakteristika oblasti Palestina

Historií Palestiny a Izraele a problematikou izraelsko – palestinského konfliktu se zabývá mnoho odborných titulů. Pro tvorbu této podkapitoly jsme si vybrala následující zdroje:

- **Izrael a Palestina - Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu, autor: Marek Čejka**

Jedná se o jednu z prvních českých knih napsanou autorem Markem Čejkou. Kniha se zaměřuje na vývoj tohoto území se zaměřením na izraelsko – palestinský konflikt. V knize jsou objasněny hlavní pojmy a historické milníky, počínaje stručnou historií arabsko - židovských vztahů před vznikem Izraele a smrtí Jásira Arafata a evakuací osad v Gaze konče.

- **Izrael, autor: Miloš Pojar**

Tato publikace, jejíž autorem je Miloš Pojar, podává přehled dějin území Erec Jisrael a Palestiny do vyhlášení židovského státu v roce 1948 a dále sleduje jeho politické, hospodářské a kulturní dějiny až do konce roku 2003.

4.1.1 Stručné dějiny oblasti

Palestina je název historického území na Blízkém východě, který se používá k určení geografické oblasti mezi Středozemním mořem a řekou Jordán. Původní označení je Země

izraelská, používá se také označení Svatá země. V Tóře je toto území také označováno jako Kanaán. Oblast, ve kterém se dnes nachází stát Izraele a území Palestiny je součástí tzv. Úrodného půlměsíce. [POJAR, 2009, str. 7]

V průběhu lidské historie můžeme definovat následující období vývoje palestinského území a Izraele:

- **Nejstarší období**

Na území dnešní Palestiny a Izraele nacházíme zhruba 11 – 9 000 let před n. l. nejstarší městské aglomerace i opevněná centra. Toto území se ve starověku nazývalo Kanaán a bylo křižovatkou civilizací – egyptské, akkadské, chetitské, asyrské, babylonské, perské a dalších. Střetávaly se zde nejrůznější etnické skupiny a starověké, středověké i moderní velmoci se vždy snažily tuto oblast ovládnout. „*Tím jsou dány pohnuté dějiny tohoto území, umocněné skutečností, že zde vznikla dvě světová monoteistická náboženství islám se sem posléze rozšířil z nedalekého Arabského poloostrova.*“ [POJAR, 2009, str. 7]

- **Starověk**

Od cca 12. století př. n. l. na území Palestiny sídlily především izraelské kmeny, které vytvořily Izraelské a Judské království. Střídavě se území dostávalo do vlivu velkých mocností jako Asýrie, Babylonie, Makedonie a Egypta. Nakonec se země po krátkém období samostatného židovského státu pod vládou Makabejců dostala do moci Říma a později se stala římskou provincií Judea. Přesto různé části území byly spravovány různými vládci. [POJAR, 2009, str. 10 – 12]

- **Palestina pod vlivem islámu**

Po rozpadu Římské říše se Palestina stala součástí Byzantské říše. V roce 638 dobyli Arabové Jeruzalém, ale se zdejšími obyvateli uzavřeli písemnou dohodu, která zaručovala židům a křesťanům úplnou autonomii a do jisté míry náboženskou svobodu. I nadále tak Jeruzalém zůstal centrem křesťanství. V Jeruzalémě byly postaveny mešity Skalní dóm a Al-Aksá. Od roku 661 vládla arabské říši z Damašku dynastie Umajjovců a od roku 750 z Bagdádu dynastie Abbásovců. V roce 1099 dobyli křižáci Jeruzalém a vyhlásili zde Jeruzalémské království. V 16. století Palestina připadla Osmanské říši a jako její součást setrvala až do jejího pádu na konci 1. světové války. Od 80. let 19. století se začali v rámci

sionistického hnutí ve větším množství vracet do Palestiny Židé z celé Evropy. Po porážce osmanského Turecka se Palestina stala britským protektorátem. [POJAR, 2009, str. 24 – 37]

- **Moderní Palestina a vznik Izraele**

Od 30. let minulého století začaly sílit požadavky Židů na vlastní stát. 14. května 1948 tak byl vyhlášen stát Izrael podle rozhodnutí Valného shromáždění OSN z 29. listopadu 1947 o rozdělení mandátní Palestiny na dva státy. Měl být vyhlášen i palestinský stát, avšak na arabské části palestinského území politická reprezentace odmítla plán rozdělení. Hned poté, co Izrael vyhlásil nezávislost, na něj zaútočily arabské armády z Egypta, Jordánska, Sýrie, Libanu a Iráku. Současné hranice mezi Izraelem a Palestinou, tzn. Západní břeh Jordánu a pásmo Gazy, jsou na linii příměří (tzv. zelená linie) z roku 1949. [POJAR, 2009, str. 37 – 66]

- **Stát Palestina a současnost**

Na začátku 90. let proběhl mírový proces, při kterém byla pod vedením Izraele a Jásira Arafata vytvářena palestinská státní správa a vznikala a byla vyzbrojována palestinská policie. Tyto události však nezabránily vzniku druhé intifády v roce 2000, kdy palestínští teroristé útočili na objekty a obyvatele v Izraeli. Izraelská armáda jako reakci na tyto události poté obsadila významná města a mírový proces skončil. Po smrti Jásira Arafata v roce 2004 byl zvolen prezidentem palestinské samosprávy Mahmúd Abbás. [ČEJKA, 2007]

- **Palestina jako nezávislé území**

"Stát Palestina byl vyhlášený 15. listopadu 1988 v exilu v Alžírsku přijetím jednostranné deklarace nezávislosti Národní radou Organizace pro osvobození Palestiny (dále také jako OOP). V době přijetí deklarace nemělo OOP jakoukoliv kontrolu nad územím, které si nárokovalo (v té době jej ovládal Izrael). Svým rozsahem se jednalo o palestinská území definovaná podle hranic z roku 1967, přičemž hlavním městem se měl stát Jeruzalém." [Stát Palestina, 2013]

Summit Ligy arabských států prohlásil v roce 1974 Organizace pro osvobození Palestiny „jediným legitimním zástupcem palestinského lidu a zdůraznil jeho právo na založení nezávislého státu“. [AL MADFAI, 1993] 22. listopadu 1974 získalo OOP statut „nestátní entity“ v OSN, díky čemuž mělo možnost vystupovat před Valným shromážděním OSN, ale OOP nemělo možnost hlasovat. 29. listopadu 2012 přijalo Valné shromáždění OSN

rezoluci č. 67/19, která zvýšila status palestinského zástupce na nečlenský stát. [Wikipedia, 2013]

4.1.2 Demografické specifikace oblasti Palestina

Palestinský centrální statistický úřad (PCBS) registroval v polovině roku 2009 celkem 10 700 000 Palestinců. Z toho 3 900 000 se vyskytuje na palestinském území (36,6%), 1 200 000 (11,5%) na území Izraele, 5 000 000 v okolních arabských zemích (46,2%) a 0,6 milionů v zahraničí (5,7%). [Population Projections, 2010]

4.1.3 Problémy spojené s územím Palestiny

V souvislosti s historickou a politickou otázkou palestinského území a se vznikem státu Izrael se v celé oblasti objevuje mnoho problémů, které mají dopad na tamní sociální, ekonomické, politické i kulturní poměry. Tyto problémy také významně pronikají do prostředí on-line sociálních sítí a formují palestinské prostředí sociálních médií. Patří mezi ně především:

- **Konflikty mezi Izraelem a Palestinou**

Izraelsko-palestinský konflikt je jednou z nejproblematictějších událostí druhé poloviny 20. a počátku 21. století. Jeho počátek se datuje přibližně ke konci 19. století, kdy docházelo k prvnímu většímu osidlování Země izraelské, která je označovaná také jako Palestina. Konflikt je spojen s mnoha vojenskými útoky a válkami. [ČEJKA, 2007]

Důležitým a často skloňovaným pojmem v souvislosti s bojem Palestinců proti Izraeli je termín intifáda, který v překladu z arabštiny znamená procitnutí či lidové povstání. Intifáda se dělí na první a druhou.

- První intifáda

Takzvaná První intifáda je palestinské povstání a následný ozbrojený konflikt mezi státem Izrael a Palestinci, který započal 9. prosince 1987 v Pásmu Gazy. Oficiálně byla první intifáda vedena Organizací pro osvobození Palestiny (OOP), avšak výraznou moc v tomto povstání získala palestinská militantní islamistická skupina Hamás, která vznikla na počátku první intifády. [ACKERMAN, DUVALL, 2001]

V rámci první intifády většinou nedocházelo ze strany běžných obyvatel k ozbrojeným bojům a protiizraelské akce zahrnovaly spíše porušování veřejného pořádku, demonstrace, stávky, házení kamenů, malování graffiti či stavění barikád. Jednou za čas však byly zaznamenány skutečné teroristické akce, při nichž došlo k používání tzv. Molotovových koktejlů nebo granátů. Nepokoje byly ukončeny až podepsáním mírové dohody z Osla z roku 1993. [ACKERMAN, DUVALL, 2001]

- Druhá intifáda

Druhá intifáda, která je známá také jako Intifáda al-Aksá propukla 29. září 2000 jako reakce na návštěvu tehdejšího představitele strany Likud, Ariela Šarona na Chrámové hoře (arabsky al-Aksá) v Jeruzalémě. Intifáda al-Aksá trvala čtyři roky, byla krvavější než první a přinesla řadu sebevražedných atentátů a následných sankcí pro Palestince ze strany Izraele. [ČEJKA, 2007]

- **Palestinský nacionalismus**

V současnosti je palestinské nacionalistické hnutí povětšinou asociováno s mnoha negativními stereotypy, jako je například terorismus. Palestina a palestinská národnost se však na druhou stranu často střetává se zpochybňováním vlastní legitimacy a dokonce existence.

"Palestinský nacionalismus coby ideologie má kořeny v 19. století, kdy na území Palestiny začali přicházet Židé z Evropy. Palestinský nacionalismus byl do velké míry ovlivněn židovským nacionalismem, proti kterému se vymezoval. Můžeme konstatovat, že sionismus fungoval do velké míry jako katalyzátor ve vývoji palestinského nacionalismu. S přílivem židovských přistěhovalců do regionu si Palestinci postupně začínali uvědomovat, jaké důsledky by vytvoření židovského státu mělo na jejich osud." [POSPÍŠILOVÁ, 2009, str. 9]

"Po roce 1948 se palestinský nacionalismus rozvíjel na třech pilířích: právo na sebeurčení (založení nezávislého sekulárního palestinského státu), právo na návrat uprchlíků (tento požadavek se odvíjí od čl. 11 rezoluce OSN 194) a snaha o zničení státu Izrael (které se oficiální vedení OOP sice formálně zřeklo, ale některé radikální frakce tento požadavek nikdy neopustily)." [POSPÍŠILOVÁ, 2009, str. 9]

- **Problém palestinské identity / sebeurčení**

Palestinská území byla a jsou pod správou různých subjektů a států. To má velký vliv na vnímání a citění palestinské identity. Díky roztroušenosti palestinských území tak vznikly rozdíly mezi Palestinci z Pásma Gazy, Západního břehu a Palestinci žijícími na území Izraele. Velká část Palestinců navíc žije v exilu v zemích po celém světě. [KIMMERLING, MIGDAL, 1994, str. 192]

Pásmo Gazy je od roku 2007 pod správou organizace Hamás, která v roce 2006 vyhrála parlamentní volby a o rok později převzala vládu nad Pásmem Gazy od Palestinské autonomie prostřednictvím svých ozbrojených milicí. [KIMMERLING, MIGDAL, 1994]

"Na území Západního břehu Jordánu se silně promítala jordánská politická kontrola. Poté co jordánský režim anektoval Západní břeh, se jej snažil všemi možnými prostředky začlenit do svých politických struktur. Jordánský král vydal zákaz, aby území bylo nazýváno Palestina, namísto toho byl používán název „Západní břeh“. Na jedné straně budovalo Jordánsko systém sociálních služeb pro uprchlíky a podporovalo Palestince, kteří se chtěli usadit na Východním břehu, na druhé straně ale důsledně potlačovalo palestinskou identitu. Jordánské školy na Západním a Východním břehu Jordánu vychovávaly budoucí generaci tak, aby se začlenila do harmonické celojordánské společnosti. Na rozdíl od ostatních zemí Jordánsko poskytlo poměrně velké části uprchlíků (asi dvěma třetinám) jordánské občanství." [POSPÍŠILOVÁ, 2009, str. 18]

Palestinci, kteří pak zůstali na území Izraele, se nikdy plně nezačlenili do tamní společnosti a utvořili národnostní menšinu známou jako „izraelští Arabové“. Tito Palestinci sice mají izraelské občanství, avšak nikoliv národnost. Jako u většiny národnostních menšin, se i u Palestinců žijících v Izraeli vytvořil silný pocit zachovat vlastní kulturní identitu, založenou na tradici, jazyce a kultuře. [POSPÍŠILOVÁ, 2009, str. 18]

Rozkol palestinské identity a zároveň silné vlastenecké citění dle mého názoru nejlépe vystihuje citát, který je uveden v knize *Palestine Online* autorky Miriyam Aouragh: „*Všechny národy mají svou zemi, kde mohou žít. My Palestinci máme svoji zemi žijící uvnitř nás.*“ [AOURAGH, 2011, str. 109]

- **Židovské osady na palestinských územích**

Jako židovské osady se označují oblasti obývané Židy, které byly vybudovány na okupovaných územích Palestiny. Od konce Šestidenní války v roce 1967 do roku 2011 vzniklo na území Palestiny 124 osad [Settlements, 2013], které byly oficiálně izraelskými úřady uznány a státem Izrael podporovány. V těchto osadách žije přes půl milionu Židů. Vedle těchto oficiálních osad vzniklo dalších skoro sto osad, které státem uznány nikdy nebyly, ale je jim přesto dopřávána rozsáhlá státní pomoc. [Settlements, 2013]

Izrael je obviňován, že výstavbou svých osad porušuje 46. a 49. článek čtvrté Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů z roku 1949. 46. článek zakazuje konfiskaci soukromého majetku na okupovaném území. Ve spojení s osadami se však nejzávažněji porušení šestého odstavce článku číslo 49, který zní: „*Okupační mocnost nemůže deportovat nebo přesunout část svého vlastního obyvatelstva do území jí obsazeného.*“ [Ženevské úmluvy o ochraně obětí konfliktů, 1949]

- **Okupace palestinských území**

Současné rozdělení území oblasti Palestiny je důsledkem Šestidenní války, na jejímž konci Izrael dobyl a zabral oblast Palestiny. Tak začala izraelská okupace pásma Gazy a Západního břehu, které se souhrnně označují jako Okupovaná palestinská území. Znakem okupace palestinského území je především výstavba tzv. bezpečnostní bariéry v oblasti Západního břehu, což stát Izrael zdůvodňuje, jako snahu zabránit palestinským sebevražedným atentátníkům. Uvalil tak na obyvatelstvo Západního břehu kolektivní trest v podobě umělé hranice oddělující izraelskou a palestinskou komunitu, jejíž plánovaná délka má dosáhnout téměř 800 km. Bariéra táhnoucí se od severu k jihu nerespektuje leží hluboko v oblasti Západního břehu. Skládá se ze z plotů, příkopů a zátarasu a v validněných oblastech kolem měst je tvořena až 9 metrů vysokou zdí. [Office for the Coordination of Humanitarian Affairs occupied Palestinian territories , 2013]

Pro Palestince představuje izraelská bezpečnostní bariéra symbol izolace, ponížení a diskriminace. Následky její výstavby pociťují v každodenním životě v podobě omezení, která jsou její existencí přinášena. Ta jsou jak fyzická (ve formě samotné bariéry), tak i správní ztělesněná přísným systémem, v jehož rámci se získávají povolení potřebná k průchodu mezi jednotlivými územími nebo silnicemi, které jsou určeny pouze pro osadníky. Vztyčení bariéry způsobilo na Západním břehu humanitární krizi a u zde sídlícího

obyvatelstva došlo k výraznému snížení životní úrovně. V důsledku existence bezpečnostní bariéry musí palestinské obyvatelstvo Západního břehu snášet omezení svých občanských práv zahrnujících právo na svobodný pohyb, na práci, na vzdělání a právo na adekvátní životní podmínky. Palestinci, kteří chtějí projít bariérou, si musí opatřit speciální povolení od izraelských úřadů, které musí obsahovat přesné dny průchodu, jeho důvody a adresu místa, které dotyčný hodlá navštívit. [Office for the Coordination of Humanitarian Affairs occupied Palestinian territories, 2013]

- **Palestinská diaspora a uprchlické tábory**

Velkou část současné světové palestinské populace tvoří uprchlíci [Palestine in Figures, 2009], a to jak v okolních zemích Izraele tak i po celém světě.

Hned po první izraelsko-arabské válce se v sousedních arabských státech usadila početná palestinská menšina, která často vytvořila uzavřenou komunitu, která zůstávala mimo strukturu tamní společnosti. V pásnu Gazy však vznikla zcela nová struktura – tzv.: „táborová společnost“. [KIMMERLING, MIGDAL, 1994, str. 201 - 204] *„Zkušenost v uprchlických táborech znamená pro Palestince silné trauma – toto trauma uprchlíka a vědomí vykořeněného, vysídleného, vyděděného a rozptýleného národa se stalo nedílnou součástí palestinské identity.“* [KIMMERLING, MIGDAL, 1994, str. 202] Palestinci v diaspoře stále mají vazbu na rodnou zemi. Dokonce i potomci těchto uprchlíků pociťují toto silné pouto, ačkoliv svůj domov nikdy nespatriili.

I přes názorovou a politickou roztržičnost však neustále existuje povědomí palestinského národa a propojení s ostatními Palestinci v jiných částech světa. *"Jistou roli zde hrají klanové vazby, ale především Palestince pojí vědomí rozptýleného národa, který spojuje četné křivdy a společného utrpení."* [KIMMERLING, MIGDAL, 1994, str. 201 - 204]

4.2 Internet na území Palestiny

U této kapitoly jsem vycházela z následujících zdrojů:

- **Palestine Online: Transnationalism, the Internet and the Construction of Identity, autor: Miryiam Aouragh**

Autorka se v knize zabývá otázkou, jaké má používání internetu dopady na život Palestinců a propalestinský politický aktivismus a zda internet posiluje nebo naopak oslabuje boj Palestinců za sebeurčení. Aouragh na internet celkově pohlíží jako na virtuální prostor a nástroj pro propojení Palestinců, kteří žijí roztroušeni po celém světě.

- **Social Media Changes Israeli-Palestinian Conflict, World Perception of Palestinian Struggle, autor: Katie Rucke**

Katie Rucke se v článku zabývá izraelsko - palestinským konfliktem v prostředí sociálních médií a rozebírá kroky ze strany Izraelců a Palestinců v rámci on-line sociálních sítí ve věci ozbrojeného konfliktu v roce 2012. Autorka vidí sociální média jako prostor, kde se nyní také rozhořely neshody a obě strany tohoto nástroje využívají ve svůj prospěch.

- **Using Social Media for Community Organising in Palestine, autor: Fadi Quran**

Autor ve svém článku vyvyšuje sociální média jako skvělý nástroj pro politický aktivismus. Sociální média podle Qurana poskytují možnosti, jak šířit informace a plány o organizování nejrůznějších akcí.

- **A love story, a Palestinian story, autor: Lina al-Sharif**

Lina Al-Sharif ve svém článku popisuje, jak jí sociální média pomohla k navázání vztahu s jejím budoucím manželem, který žil tisíce kilometrů daleko od ní. Bez nástrojů jako je Twitter, WordPress, Facebook, G-chat nebo Skype by se Lina se svým manželem pravděpodobně nikdy neseznámila.

Internet na území Palestiny

Internet se na územích Palestiny začal rozšiřovat v roce 1996, kdy se tamním obyvatelům začali nabízet první poskytovatelé připojení. V roce 1996 Palestina požádala u organizace ICANN o umožnění používání domény „.ps“. Na územích Palestiny také vznikají první internetové kavárny. V roce 1997 byla vytvořena první palestinská webová stránka, a to univerzity Birzeit. Od roku 2000 se nadále rozšiřuje využívání internetu mezi Palestinci a také využívání chatu mICR. V roce 2001 ICANN zavedl a schválil využívání

domény „.ps“. V roce 2002 pak vznikají významné webové stránky *Electronic Intifada*²⁷ a *Palestine Monitor*²⁸, které podporují informování Palestinců a celého světa o tamní situaci. Od roku 2005 vzniká mnoho nových palestinských webových stránek a blogů a od roku 2007 narůstá u Palestinců využívání YouTube a diskusních fór. Penetrace využívání internetu v Palestině je v roce 2007 30%. V roce 2009 je region Palestiny nejrychleji rostoucí ve využívání on-line sociálních sítí. [AOURAGH, 2011]

4.3 Sociální média a Palestinci

Dle dat Světových internetových statistik (Internet World Stats) bylo na území Palestiny v roce 2012 asi 1 512 273 uživatelů internetu [Internet users in the Middle East and the World, 2012]. Z toho 1 040 980 Palestinců [Social Bakers, 2013] využívá on-line sociální síť Facebook.

Také Twitter je mezi Palestinci oblíbenou on-line sociální sítí a nejvíce followerů má spisovatel a básník Mourid Barghouti (@MouridBarghouti), kterého sleduje 229 725²⁹ uživatelů, dále pak brigáda *Alqassam Brigades* (@AlqassamBrigade), již sleduje 41 627³⁰ uživatelů a následuje televizní stanice *Aqsa* (@AqsaTVChannel) s 20 619³¹ followery. [Twitter, 2013] a [Social Bakers, 2013]

Oblíbeným YouTube kanálem Palestinců je televizní stanice *Aqsa*, kde najdeme reportáže televize. Kanál má celkem 6 439 odběratelů a 246 000³² zhlédnutí videí. Dalším oblíbeným kanálem na YouTube je pro Palestince kanál uživatele Mohammada Rabiee, kde najdeme videa přímo z ulic Palestiny či rozhovory s Palestinci. Kanál má celkem 465 odběratelů a celkem 836 723³³ zhlédnutí videí. [YouTube, 2013] a [Social Bakers, 2013]

4.3.1 Role sociálních médií v izraelsko – palestinském konfliktu

Jak již bylo výše zmíněno, izraelsko – palestinský konflikt má vliv na všechny aspekty života lidí žijících na území Palestiny, Izraele i okolních států. Tento problém tedy proniká

²⁷ *Electronic Intifada* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://electronicintifada.net/>

²⁸ *Palestine Monitor* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.palestinemonitor.org/>

²⁹ MouridBarghouti. *Social Bakers* [online]. 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.socialbakers.com/twitter/mouridbarghouti>

³⁰ Alqassambrigade. *Social Bakers* [online]. 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.socialbakers.com/twitter/alqassambrigade>

³¹ Aqsatvchannel. *Social Bakers* [online]. 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.socialbakers.com/twitter/aqsatvchannel>

³² Aqsatvchannel. *Social Bakers* [online]. 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.socialbakers.com/youtube-statistics/channel/alaqsatvchannel>

³³ Mohammadrabiee. *Social Bakers* [online]. 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.socialbakers.com/youtube-statistics/channel/mohammadrabiee>

i do prostředí sociálních médií. Vzniká množství blogů a diskuzí na blogách, facebookových stránkách, účtů a hash tagů na Twitteru či videí na YouTube. Sociální média se tak stávají novým prostorem bojiště izraelsko – palestinského konfliktu.

Studie o arabské blogosféře *Mapping the Arabic Blogosphere: Politics, Culture and Dissent*, ve které byl analyzován obsah a odkazy z více než 35 000 blogů, identifikovala jako jedno z hlavních témat článků na arabských blozích právě palestinsko-izraelský konflikt. [ETLING, KELLY, FARIS, PALFREY, 2009]

I on-line sociální sítě jsou nyní využívány oběma stranami jako kanál pro informování ohledně konfliktu. Příkladem takového jednání je komunikace na on-line sociálních sítích při ozbrojeném konfliktu v roce 2012, kdy vypukla válka nejen jako vojenská ofenzíva, ale také prostřednictvím sociálních médií. Izraelská armáda tak poprvé v historii Twitteru vyhlásila vojenskou akci pomocí tweetu a nikoliv na tiskové konferenci, jak je to jinak běžné. Cílem mise byla organizace Hamás v pásnu Gazy. Účet, se kterým Izrael pracoval a pomocí kterého informuje dodnes, se jmenuje @IDFSpokeperson³⁴ a akce byla označena #PillarOfDefense. [RUCKE, 2012]

Krátce po vyhlášení akce následovala zpráva o tom, že cílem prvního útoku se stal vůdce vojenského křídla hnutí Hamás Ahmed Al-Jabari. Izraelská armáda se ale během akce nedržela pouze informací o jejím průběhu, vkládala i další tweety, které měly ospravedlnit vojenský zásah proti Hamásu. Během dalších hodin následovaly další tweety - nejprve Izrael zveřejnil video útoku na automobil Al-Jabariho prostřednictvím oficiálního YouTube kanálu Israel Defense Forces³⁵. Následoval další tweet “*Ahmed Al - Jabari: Eliminated*” [IDFSpokeperson, 2012]. Tento tweet, který se dočkal kritiky, obsahoval obrázek Ahmeda Al – Jabariho zbarvený do ruda se štítkem „*Eliminated*“. Tyto tweety působí velmi emotivním dojmem a svým ztvárněním jak sytlistickým tak grafickým připomínají počítačové hry či akční filmy. [RUCKE, 2012]

Účet @IDFSpokeperson na Twitteru izraelská armáda využívá také v současnosti a pomocí tweetů přináší informace o svých vojenských akcích.

Na Twitteru však reagují i Palestinci. Brigáda Al Qassam, která na Twitteru vystupuje pod účtem @AlqassamBrigade³⁶, publikuje především informace o prováděném ostřelování

³⁴ IDFSpokeperson. *Twitter* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <https://twitter.com/IDFSpokeperson>

³⁵ Idfnadesk. *YouTube* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/user/idfnadesk>

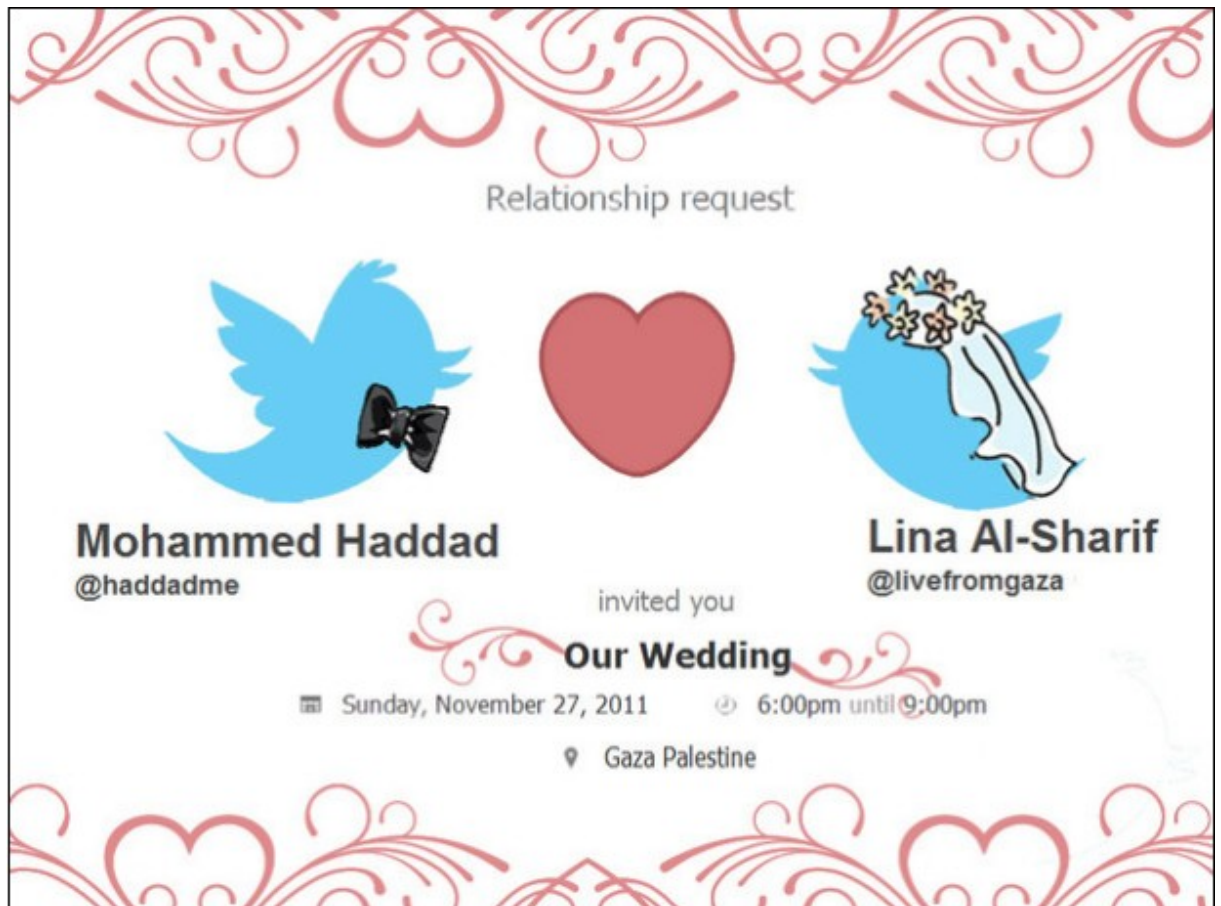
³⁶ AlqassamBrigade. *Twitter* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <https://twitter.com/AlqassamBrigade>

izraelského území či fotky dětských obětí izraelského útoku na straně Palestinců. [RUCKE, 2012]

V současnosti tedy můžeme být svědky války, konfliktů a revolucí v přímém přenosu přes sociální média. Vzhledem k vysoké dostupnosti sociálních médií a jejich celosvětovému dosahu se využití Twitteru, YouTube i Facebooku zdá být pro zúčastněné strany jako velmi praktické a přínosné. Jsou však informace šířené prostřednictvím sociálních médií objektivní a pravdivé? Každý, kdo o konfliktu informuje, totiž může publikovat přesně to, co se mu hodí nejvíce a navíc způsobem, kterým nejlépe získá emoce dané cílové skupiny na svou stranu. [RUCKE, 2012]

4.3.2 On-line sociální síť v každodenním životě Palestinců

Politická i sociální situace v Palestině způsobuje, že se většina článků v rámci blogů, facebookových stránek a diskuzí na Twitteru týká spíše izraelsko – palestinského konfliktu či propalestinského aktivismu. „*Pro Palestince je opravdu těžké rozeznat hranici mezi politikou a osobním životem. V Palestině totiž osobní znamená politické a politické znamená osobní,*“ říká ve svém článku *A love story, a Palestinian story* palestinská blogerka Lina Al-Sharif. Její život však poznamenala sociální média nejen na úrovni politické, ale i osobní. Díky nim se totiž seznámila se svým manželem, který je sice palestinského původu, ale žije v Jižní Africe: „*Začali jsme komunikovat přes sociální média jako přátelé, kteří sdílí stejné zájmy.*“ Lina si nakonec Mohammeda vzala za manžela a přestěhovala se za ním do Jižní Afriky. [AL-SHARIF, 2011]

Obrázek 1: Pozvánka na svatbu Mohammeda a Liny³⁷

Rodinné, přátelské i milostné vztahy jsou na okupovaných územích Palestiny problémem a sociální média zde také poskytují nové možnosti komunikace. Problematice vztahů na okupovaných územích se věnuje projekt *Love Under Apartheid*³⁸, jež produkuje a publikuje sérii videí, kde Palestinci vypráví své příběhy, kde hraje hlavní roli láska navzdory okupaci. Cílem videí je upozornit na izraelskou okupaci také z tohoto úhlu pohledu. Klíčovými videem je virál *Checkpoint date: When dinner isn't the only check you have to worry about*³⁹, který vtipnou formou naznačuje krutou realitu kontrol a check pointů na palestinských územích. Kromě videí existují na Twitteru také tisíce tweetů pod heslem #LoveUnderApartheid, které poukazují na tento problém.

³⁷ Obrázek 1: Pozvánka na svatbu Mohammeda a Liny

AL-SHARIF, Lina. A love story, a Palestinian story. In: *Electronic Intifada* [online]. 2011 [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://electronicintifada.net/content/love-story-palestinian-story/10619>

³⁸ *Love Under Apartheid* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://loveunderapartheid.com/>

³⁹ *Checkpoint date: When dinner isn't the only check you have to worry about*. In: *Funny or Die* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.funnyordie.com/videos/b4d3dc3524/checkpoint-date-when-dinner-isn-t-the-only-check-you-have-to-worry-about>

Obrázek 2: Ukázka tweetu s #LoveUnderApartheid⁴⁰

Obrázek 3: Ukázka tweetu s #LoveUnderApartheid⁴¹

⁴⁰ Tweet uživatele @ThatPaliGirl s hashtagem #LoveUnderApartheid *Twitter* [online]. 2013 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: <https://twitter.com/>

⁴¹ Tweet uživatele @habibtilatina s hashtagem #LoveUnderApartheid *Twitter* [online]. 2013 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: <https://twitter.com/>

To jsou příklady, které jsou důkazem toho, že sociální média mají na životy lidí skutečně vliv, a to i mimo toto virtuální prostředí. Nebýt blogu Lina by se nikdy neseznámila se svým manželem a nebýt Facebooku, Twitteru a YouTube každodenní problémy Palestinců na okupovaných územích by nepřekročily tamní hranice a check pointy.

4.3.3 Propalestinský aktivismus a slacktivismus

Skupiny lidí, které se organizují, mobilizují a podílí se na demonstracích, stávkách a aktech občanské neposlušnosti jsou často vzájemně spjatá společenství, jejichž členové k sobě mají důvěru a mají společné zájmy a názory. Jde svým způsobem o sociální síť, v rámci které se jednotliví členové navzájem ovlivňují a zároveň informace o sobě a dané problematice šíří i vně tuto sociální síť. Moc a růst takových sociálních hnutí do značné míry závisí na množství a síle vztahů, které v dané skupině jsou. Sociální média poskytují příležitost, jak šířit informace či plány mezi členy skupiny. [QURAN, 2012]

V Palestině se sociální média, stejně jako v jiných zemích Blízkého východu či světa, používají k mobilizaci komunit, k publikování informací a k vytvoření nového diskurzu. Jaká je však síla sociálních médií v podpoře aktivismu? Palestinský aktivista Fadi Quran říká: *„Moje první zkušenost s organizováním dobrovolníků na sociálních sítích byla v září 2010. Uspořádali jsme akci v obci Al-Nabi Saleh, která je okupovaná izraelskými vojáky. Cílem akce bylo shromáždit značný počet lidí na pomoc vesničanům, aby mohli nerušeně sklídit úrodu na svých polích. Prostřednictvím Facebooku nám v události potvrdilo svou účast celkem 553 lidí. (...) Nakonec do vesnice dorazilo pouze 56 účastníků z potvrzených 553. Co odlišovalo těchto 56 lidí od ostatních? Byli to blízcí přátelé organizátorů akce a měli na ně silné vazby.“* [QURAN, 2012]

On-line sociální sítě nabízejí rychlý způsob, jak shromáždit skupinu lidí, avšak čistě virtuální potvrzení účasti na akci snižuje úroveň motivace a úsilí se skutečně zúčastnit. Menší motivace tak znamená menší závazek vůči organizátorům. [QURAN, 2012]

Potenciál on-line sociálních sítí pro účel zveřejňování zpráv o porušování práv Palestinců využívají i nejrůznější organizace a občanská sdružení. Jde například o neziskovou organizaci pro lidská práva Al-Haq⁴² a Al-Dameer⁴³, které nyní distribuují zprávy i prostřednictvím Facebooku, Twitteru a YouTube.

⁴² Al-Haq [online]. 2013 [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: <http://www.alhaq.org/>

⁴³ Al-Dameer [online]. 2013 [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: <http://englishweb.aldameer.org/>

On-line sociální sítě tak nastolily pro všechny stejné podmínky pro sdílení informací. Dříve bylo nutné pro informování veřejnosti disponovat značnými finančními prostředky, znalostmi a dovednostmi. Dnes je možné zkušenosti a zážitky Palestinců sdílet v reálném čase v rámci on-line sociálních sítí. Sociální média a jejich využívání palestinskými aktivisty vytváří nový politický diskurz, který se výrazně odlišuje od diskurzu politických elit, které jsou v současné době u moci. Prostor sociálních médií tak umožňuje Palestincům a propalestinským aktivistům ať už prostřednictvím videa, textu nebo fotografií, informovat zbytek světa, propojit se vzájemně mezi sebou, podělit se o své problémy a v neposlední řadě překonávat fyzické, politické a správní překážky, které existují mezi Palestinci i aktivisty po celém světě.

4.4 Shrnutí kapitoly

Území Palestiny je po historické, geografické, sociální, kulturní i politické stránce unikátním prostředím, kde je pro Palestince v každodenním životě velmi těžké odpoutat se od tamní politické situace. Tato skutečnost se projevuje také v rámci sociálních médií, která se stala například "bojištěm" izraelsko - palestinského konfliktu či místem, kde jsou Palestinci v kontaktu navzájem mezi sebou i okolním světem.

Závěr

V posledních letech máme možnost být svědky informační revoluce, tedy jednoho ze zásadních kulturních přelomů v historii lidstva. Stejně jako písmo a následně vynález knihtisku i nástup internetu a sociálních médií způsobil, že se poměry ve společnosti mění. Hlavní výhodou sociálních médií a důvodem jejich vzrůstající oblíbenosti po celém světě je především jejich multimediálnost, možnost okamžitého sdílení a také časem a místem neomezená dostupnost. Média obecně jsou nejen zdrojem informací, ale jsou považována také za nositele kultury a tvůrce hodnot lidí. Vyzdvihována je jejich schopnost zprostředkovat dění ve světě a také fakt, že uživatelé umožňují poznat svět bez toho, aby opustil svůj domov. Na druhou stranu bývají média označována za nástroj masové manipulace a zejména v zemích s totalitními režimy bývá právem zpochybňována jejich schopnost pravdivě informovat.

Nová média a potažmo sociální média nyní umožňují každému sdílet své názory, myšlenky a zážitky. V zemích Blízkého východu, kde jsou politické a sociální poměry složité a masová média jsou tam často v rukách samotných totalitních režimů, se lidé prostřednictvím sociálních médií mohou dozvědět, co se děje ve zbytku světa, a to přímo od samotných uživatelů. Mohou mezi sebou vzájemně komunikovat a hlavně sdílet svůj vlastní příběh. To je dle mého názoru naprosto zásadní a právě potenciál svobodného vyjadřování v rámci sociálních médií a možnost propojování je pro obyvatele Blízkého východu i lidi po celém světě velmi důležitý a může mít narůstající vliv. Stále je zde ovšem neopomenutelný fakt, že možnost využívání sociálních médií je značně omezená a uživatel pro to potřebuje nejen finanční kapitál, ale také jisté technické znalosti. Nárůst využívání internetu⁴⁴ a sociálních médií⁴⁵ je však v oblasti Blízkého východu markantní a stále více lidí je využívá.

Cílem této diplomové práce bylo **analyzovat a zhodnotit, zda a jakým způsobem sociální média, mezi něž patří také on-line sociální sítě, změnila způsob komunikace obyvatel Blízkého východu a zda má jejich rozšíření a užívání vliv na politické, ekonomické a sociální změny, které v oblasti probíhají.** Ve své diplomové práci jsem došla k závěru, že sociální média mají důležitý vliv na komunikaci tamních obyvatel a na změny, které probíhají na Blízkém východě. Důkazem tohoto tvrzení mohou být například události

⁴⁴ Viz kapitola "Využívání internetu v zemích Blízkého východu" a data převzatá z *Internet World Stats* [online]. [cit. 2012-12-17]. Dostupné z: <http://www.internetworldstats.com>

⁴⁵ Viz kapitola "Vliv on-line sociálních sítí na Blízkém východě" a data převzatá ze *Social Bakers* [online]. [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: <http://www.socialbakers.com/>

spojené s revolucí v Egyptě v roce 2011, kdy protesty a aktivismus neprobíhaly jen v ulicích, ale také v rámci on-line sociálních sítí (viz kapitola 3.3.1 *Vliv on-line sociálních sítí na Blízkém východě*). Dalším důkazem je komunikace v rámci sociálních médií mezi Palestinci (viz kapitola 4.3.2 *On-line sociální sítě v každodenním životě Palestinců*). Nejen on-line sociální sítě se totiž pro Palestince, kteří zápolí s mnoha problémy, čelí izolaci a jsou rozprchnuti po celém světě, staly místem, kde mohou komunikovat mezi sebou i okolním světem. Také izraelsko - palestinský konflikt se nyní odehrává on-line a mění se tím způsob informování o celém konfliktu a bojištěm se stávají nyní i sociální média (viz kapitola 4.3.1 *Role sociálních médií v izraelsko - palestinském konfliktu*).

Je tedy možné odpovědět na otázku položenou v úvodu - "*jsou sociální média významným katalyzátorem politických i sociálních změn v prostředí Blízkého východu?*". Domnívám se, že sociální média a potažmo on-line sociální sítě jsou nástroje, které významně ovlivňují životy tamních obyvatel a přispívají k jejich informovanosti a k propojení se zbytkem světa. Důvodem této již zmíněné skutečnosti je to, že sociální média umožňují publikovat informace přes časové a prostorové hranice, jsou přístupná komukoliv, umožňují lepší informovanost většího počtu lidí, šíření vědění a navíc neomezují diskurz. Každý uživatel zde může publikovat či vytvářet komunity. V rámci sociálních médií navíc nikdo nemusí být závislý na vládě, vydavateli či jiné korporaci. Díky tomu již sdílení informací není pouze výhradním právem elit a masových médií, ale umožňují i každému jedinci či organizaci zveřejnit svůj příběh a následně tak dosáhnout čtenosti a odezvy od potenciálního publika a propojení se zbytkem světa.

Nicholas Christakis a James Fowler se ve své práci *Do tweets change your behavior* také přiklání k tezi, že sociální média jsou katalyzátorem změn ve společnosti, ne však jejich původcem. Dle autorů jsou totiž lidé do sociálních sítí vztahů zapleteni odjakživa a sociální média tuto charakteristiku lidské společnosti pouze potvrzují, násobí a přináší nové možnosti komunikace. [CHRISTAKIS, FOWLER, 2010]

Závěrem této práce a mým zjištěním dle nastudovaných zdrojů tedy je, že sociální média mají vliv na celou společnost a v zemích Blízkého východu jsou určitým podpůrným nástrojem pro sociální i politické změny.

Seznam použité literatury a zdrojů

- ACKERMAN, Peter, DUVALL, Jack. *A force more powerful: a century of nonviolent conflict*. New updated ed. New York: Palgrave, 2000. ISBN 03-122-4050-3.
- *Al-Dameer* [online]. 2013 [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: <http://englishweb.aldameer.org/>
- *Al-Haq* [online]. 2013 [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: <http://www.alhaq.org/>
- AL MADFAI, Madiha Rashid. *Jordan, the United States, and the Middle East peace process, 1974-1991*. New York, NY, USA: Cambridge University Press, 1993, xix, 279 p. ISBN 05-214-1523-3.
- AL MALKY, Rania. *Blogging for reform: the case of Egypt. Arab Media and Society* [online]. 2007, č. 1 [cit. 2013-01-12]. Dostupné z: http://arabmediasociety.sqgd.co.uk/topics/index.php?t_article=39
- AL-SHARIF, Lina. A love story, a Palestinian story. In: *Electronic Intifada* [online]. 2011 [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://electronicintifada.net/content/love-story-palestinian-story/10619>
- Alqassambrigade. *Social Bakers* [online]. 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.socialbakers.com/twitter/alqassambrigade>
- AlqassamBrigade. *Twitter* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <https://twitter.com/AlqassamBrigade>
- ANDERSON, Jon. Blogging, Networked Publics and the Politics of Communication: Another Free-Speech Panacea for the Middle East?. In: *NMIT Working Papers* [online]. [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://nmit.wordpress.com/2009/01/31/197/>
- AOURAGH, Miriyam. *Palestine online: transnationalism, the Internet and the construction of identity*. London: I.B. Tauris, 2008, xix, 272 p. Library of modern Middle East studies. ISBN 9781848853645.
- Aqsatvchannel. *Social Bakers* [online]. 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.socialbakers.com/twitter/aqsatvchannel>

- Aqsatvchannel . *Social Bakers* [online]. 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.socialbakers.com/youtube-statistics/channel/alaqsatvchannel>
- *Arab Socila Media Report* [online]. 2012 [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://www.arabsocialmediareport.com/home/index.aspx>
- Blízký východ. *Demografie* [online]. [cit. 2012-12-23]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_popvyvoj_svet_bv
- *Blogger* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.blogger.com/>
- BOYD, Danah M., ELLISON, Nicolle B. 2007. Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. In: *Danah* [online]. [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: <http://www.danah.org/papers/JCMCIntro.pdf>
- BUGNER, Martin. Sociální síť, dobrý sluha, zlý pán. In: *Internet pro všechny* [online]. [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: <http://www.internetprovsechny.cz/socialni-sit-dobry-sluha-zly-pan/>
- CIA. *The Central Intelligence Agency* [online]. 2007 [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications>
- Civil Movements: The Impact of Facebook and Twitter. *DSG* [online]. 2011, roč. 1, č. 2 [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: http://www.dsg.ae/en/Publication/Pdf_En/DSG_Arab_Social_Media_Report_No_2.pdf
- ČEJKA, Marek. 2005. *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Praha: Kosmas, 2005. ISBN 978-80-87029-16-9.
- DAYEM, Mohamed Abdel. Middle East Bloggers: The Street Leads Online. In: *Committee to Protect Journalist* [online]. 2009 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://cpj.org/reports/2009/10/middle-east-bloggers-the-street-leads-online.php>
- *Delicious* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <https://delicious.com/>

- DEWEY, Taylor, KADEN, Juliane, MARKS, Miriam, MATSUSHIMA, Shuna, ZHU, Beijing. *The Impact of Social Media on Social Unrest in the Arab Spring* [online]. Stanford, 2012 [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: http://publicpolicy.stanford.edu/system/files/SocialMedia_FINAL%2020%20Mar.pdf. Final report. Stanford
- *Discover Digital Arabia* [online]. 2012 [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://www.ddarabia.com/statistics/>
- *Dropbox* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <https://www.dropbox.com/>
- Ecommerce. *EBiz* [online]. 2012 [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://www.ebizmba.com/directory#ecommerce>
- Egypt - *Systematic Abuses in the Name of Security*. In: UNHCR [online]. 2007 [cit. 2013-01-09]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/refworld/country,,,COUNTRYREP,EGY,,4631c5762,0.html>
- *Electronic Intifada* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://electronicintifada.net/>
- EL-NAWAWY, Mohammed, KHAMIS, Sahar. Cyberactivists Paving the Way for the Arab Spring: Voices from Egypt, Tunisia and Libya. *Cyber Orient* [online]. 2012, roč. 6, č. 2 [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://www.cyberorient.net/article.do?articleId=7994>
- Ethic and religious diversity. *University of Notre Dame* [online]. 2012 [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: <http://ocw.nd.edu/arabic-and-middle-east-studies/islamic-societies-of-the-middle-east-and-north-africa-religion-history-and-culture/lectures/lecture-6>
- ETLING, Bruce, KELLY, John, FARIS, Rob, PALFREY, John. Mapping the Arabic Blogosphere: Politics, Culture and Dissent. *Internet and Democracy* [online]. 2009, č. 1 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: http://cyber.law.harvard.edu/publications/2009/Mapping_the_Arabic_Blogosphere
- *European Union External Action* [online]. [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: <http://www.eeas.europa.eu>

- FABUŠ, Palo. Co jsou to nová média?. In: *Literární noviny* [online]. 2009 [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: http://www.literarky.cz/index_o.php?p=clanek&id=3182
- *Facebook* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: www.facebook.com
- *Factbook*. CIA [online]. 2012 [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/wfbExt/region_mde.html
- FEDOROVÁ, Markéta. *Nová média a společnost*. Praha, 2010. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická.
- *Flickr* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: www.flickr.com
- FRANCOVÁ, Barbora. *Mediální aktivismus a jeho užití ve veřejném prostoru*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.
- FRIDRICH, Milan. Nová média (asi) změni svět. In: *Médiář* [online]. 2011 [cit. 2013-06-17]. Dostupné z: <http://www.mediar.cz/nova-media-asi-zmeni-svet/>
- GAZZINI, Claudia. *Talking back: Exiled Libyans use the Web to push for change*. In: *Arab and Media Society* [online]. 2007 [cit. 2013-01-12]. Dostupné z: http://arabmediasociety.sqgd.co.uk/topics/index.php?t_article=30
- GHANNAM, Jeffrey. *Social Media in the Arab World: Leading up to the Uprisings of 2011*. Washington, 2011. Report. Center for International Media Assistance.
- GIL, Moshe a Transl. from the Hebrew by Ethel BROIDO. *A history of Palestine, 634-1099*. [reprint.] -. Cambridge: Cambridge University Press, 1997. ISBN 978-052-1599-849.
- Google Drive. *Google* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <https://drive.google.com>
- *Google* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <https://www.google.com>
- Google Trends. *Google* [online]. [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.google.com/trends/explore#q=facebook,%20twitter,%20youtube>

- GREPLOVÁ, Lenka. *Informační etika: tradiční versus nová média*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
- HAUGBOLLE, Sune. *From A-lists to webtifadas: Developments in the Lebanese blogosphere 2005-2006*. In: Arab and Media Society [online]. 2007 [cit. 2013-01-12]. Dostupné z: http://arabmediasociety.sqgd.co.uk/topics/index.php?t_article=91
- HEYWOOD, Andrew. *Politická ideologie*. Praha: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 9788073801373.
- HEYWOOD, Andrew. *Politologie*. Praha: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-115-1.
- HOLBOVÁ, Petra. *Akademická prokrastinace na sociálním webu Facebook*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Jakub Macek.
- Checkpoint date: When dinner isn't the only check you have to worry about. In: *Funny or Die* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.funnyordie.com/videos/b4d3dc3524/checkpoint-date-when-dinner-isn-t-the-only-check-you-have-to-worry-about>
- CHRISTAKIS, Nicholas, FOWLER, James. Do tweets change your behavior. In: *Edition* [online]. 2010 [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2010/OPINION/11/16/fowler.christakis.tweeting/index.html>
- Christianity. *BBC* [online]. 2013 [cit. 2013-06-26]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/>
- Idfnadesk. *YouTube* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/user/idfnadesk>
- IDFSpokesperson. *Twitter* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <https://twitter.com/IDFSpokesperson>
- *International Monetary Fund* [online]. [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/index.htm>
- Internet users in the Middle East and the World. *Internet World Stats* [online]. 2012 [cit. 2013-01-13]. Dostupné z: <http://www.internetworldstats.com/stats5.htm>

- *Internet World Stats* [online]. [cit. 2012-12-17]. Dostupné z: <http://www.internetworldstats.com>
- Islam. *BBC* [online]. 2013 [cit. 2013-06-26]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/religion/religions/islam/>
- Judaism. *BBC* [online]. 2013 [cit. 2013-06-26]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/religion/religions/judaism/>
- Judaismus. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-04]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Judaismus>
- KAISER, Jeff. The New Media and Democratization in the Middle East. In: *Yale Review of International Studies* [online]. 2011 [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <http://yris.yira.org/essays/171>
- KAPLAN, Andreas K., HAENLEIN, Michael . Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons* [online]. roč. 53, č. 1 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0007681309001232>
- KELLY, John, ETLING, Bruce. Mapping Iran's Online Public: Politics and Culture in the Persian Blogosphere. *Internet and Democracy* [online]. 2008 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: http://cyber.law.harvard.edu/sites/cyber.law.harvard.edu/files/Kelly&Etling_Mapping_Irans_Online_Public_2008.pdf
- KIMMERLING, Baruch, MIGDAL, Joel . *Palestinians: the making of a people*. 1st Harvard University Press pbk. ed. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1994, xix, 396 p. ISBN 06-746-5223-1.
- KURUC, Roman. *Současnost a vývojové trendy v arabském světě se zaměřením na Sýrii a Libanon*. Praha, 2009. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická. Vedoucí práce PhDr. Otakar Volenec, CSc.
- *LinkedIn* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.linkedin.com>

- *Livestream* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://new.livestream.com/>
- *Love Under Apartheid* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://loveunderapartheid.com/>
- LYNCH, Marc. Blogging the new Arab public. *Arab and Media Society* [online]. 2007, č. 1 [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: http://www.arabmediasociety.com/topics/index.php?t_article=32
- MAKOVIČKA, Jan. *Podklady pro workshop na konferenci Czech Internet Forum 2007* [online]. 2007 [cit. 2013-01-12]. Byznys ve věku „2.0“. Dostupné z: i.info.cz/urs-att/Byznys_ve_veku_2.0-119581043690715.ppt.
- MANOVICH, Lev. *The language of new media*. Massachusetts : The MIT Press, 2001. 300 s. Dostupné z WWW: <http://andreknoerig.de/portfolio/03/bin/resources/manovich-langofnewmedia.pdf>. ISBN 978-0262632553
- MCLUHAN, Marshall, FIORE, Quentin. *The medium is the message: an inventory of effects*. Corte Madera: Gingko Press, 2001, 159 s. ISBN 15-842-3070-3.
- MCLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka. 2., rev. vyd.* Překlad Miloš Calda. Praha: Mladá fronta, 2011, 399 s. ISBN 978-80-204-2409-9.
- MCLUHAN, Marshall, POWERS, Bruce. *The global village: transformations in world life and media in the 21st century*. New York: Oxford University Press, 1989, xiii, 220 p. Communication and society (New York, N.Y.). ISBN 01-950-5444-X.
- MouridBarghouti. *Social Bakers* [online]. 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.socialbakers.com/twitter/mouridbarghouti>
- NAJJAR, Abeer. Othering the Self: Palestinians Narrating the War on Gaza in the Social Media. *Journal of Middle East Media*. 2010, roč. 6, č. 1, s. 1-30. ISSN 19432224.
- OECD. *The Organisation for Economic Co-operation and Development* [online]. [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: <http://www.oecd.org>

- *Office for the Coordination of Humanitarian Affairs occupied Palestinian territories* [online]. 2010, 2013 [cit. 2013-06-21]. Dostupné z: <http://www.ochaopt.org>
- *Orkut* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <https://orkut.com>
- *Palestine Monitor* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.palestinemonitor.org/>
- Palestine in Figures. In: *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. Ramallah - Palestine, 2010 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_PCBS/Downloads/book1661.pdf
- PAVLÍČEK, Antonín. *Nová média a web 2.0*. první vydání. Praha : Oeconomica, 2007. 118 s. ISBN 978-80-245-1272-3.
- PERLA, Jan. *České politické strany na Facebooku*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Jakub Macek.
- Pět principů nových médií. *New Media Network* [online]. 2012 [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: http://www.media-net.cz/databaze/pet_principu_novych_medii.php
- POJAR, Miloš. *Izrael. 2.*, aktualiz. vyd. Praha: Libri, 2009, 202 s. Stručná historie států, sv. č. 60. ISBN 978-807-2774-357.
- Population Projections. *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. 2009 [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: http://www.pcbs.gov.ps/site/lang__en/507/site/803/default.aspx
- POSPÍŠILOVÁ, Soňa. *Palestinský nacionalismus od roku 1967*. Brno, 2009. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/178831/fss_b/pospisilova.txt. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Marek Čejka.
- QURAN, Fadi. Using Social Media for Community Organising in Palestine. *This week in Palestine* [online]. 2013, č. 167 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.thisweekinpalestine.com/details.php?id=3650&ed=204&edid=204>
- RUCKE, Katie. Social Media Changes Israeli-Palestinian Conflict, World Perception Of Palestinian Struggle. [online]. 2012, č. 1 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z:

<http://www.mintpress.net/social-media-changes-israeli-palestinian-conflict-world-perception-of-palestinian-struggle/>

- SALEM, Fadi, MOURTADA, Racha. Social Media in the Arab World: Influencing Societal and Cultural Change?. In: *Arab Social Media Report* [online]. 2012 [cit. 2013-06-17]. Dostupné z: <http://www.euromedalex.org/sites/default/files/Social%20Media%20in%20the%20Arab%20World.pdf>
- SCHLEUSENER, Luke. *From Blog to street: The Bahraini public sphere in transition*. *Arab Media and Society* [online]. 2007, č. 1 [cit. 2013-01-12]. Dostupné z: http://arabmediasociety.sqgd.co.uk/topics/index.php?t_article=45
- Settlements. *B'Tselem* [online]. 2012 [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://www.btselem.org/topic/settlements>
- Settlements & land. *B'tselem* [online]. 2011, 2013 [cit. 2013-06-21]. Dostupné z: <http://www.btselem.org/settlements/statistics>
- *Skype* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: www.skype.com
- *SlideShare* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: www.slideshare.com
- *Social Bakers* [online]. [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: <http://www.socialbakers.com/>
- Stát Palestina. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2013 [cit. 2013-06-26]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1t_Palestina#cite_note-Pagep161-2
- ŠŤOVÍČKOVÁ, Kateřina. *Blízký východ a jeho role ve světové ekonomice*. Praha, 2010. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická. Vedoucí práce prof. Ing. Eva Cihelková, CSc.
- *The Greater Middle East: Primary Subdivisions*. Jewish Virtual Library [online]. 2013 [cit. 2013-01-13]. Dostupné z: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/greaterMEMap.html>

- The ICRC in Israel and the occupied territories. *International Committee of the Red Cross* [online]. 2012 [cit. 2013-06-21]. Dostupné z: <http://www.icrc.org/eng/where-we-work/middle-east/israel-occupied-territories/index.jsp>
- *The Pew Forum of Religion and Public Life* [online]. [cit. 2012-12-23]. Dostupné z: <http://www.pewforum.org/>
- *The World Bank* [online]. [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org>
- TYLICH, Jaroslav. *Občanská žurnalistika jako vážná součást mediální sféry posílená vzestupem ICT*. Brno, 2012. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.
- *Twitter* [online]. 2013 [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <https://twitter.com/>
- Twitter in the Arab Region. *Arab social media report* [online]. [cit. 2013-06-19]. Dostupné z: <http://www.arabsocialmediareport.com/Twitter/LineChart.aspx?&PriMenuID=18&CatID=25&mnu=Cat>
- *Vimeo* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <https://vimeo.com/>
- *Wikipedia* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.wikipedia.org>
- *WordPress* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://wordpress.org/>
- YouTube in MENA 2012. *Discover Digital Arabia* [online]. 2012 [cit. 2013-06-19]. Dostupné z: <http://www.ddarabia.com/infograph/youtube-in-mena-2012/>
- Youtube in the Middle East – 2012. *TFour.me* [online]. 2012 [cit. 2013-06-19]. Dostupné z: <http://tfour.me/2013/01/youtube-in-the-middle-east-2012/>
- *YouTube* [online]. 2013 [cit. 2013-06-19]. Dostupné z: www.youtube.com
- Ženevské úmluvy o ochraně obětí konfliktů. In: *Červený kříž* [online]. 1949 [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: http://www.cervenyriz.eu/cz/mhp_knihovna/zenevske_uumluvy.pdf